ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PRÁVNICKÁ

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Trestné činy proti životu a zdraví spáchané nedbalostním zaviněním

Ing. Josef Přikryl

Plzeň 2018

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
Fakulta právnická
Akademický rok: **2017/2018**

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení:	**Ing. Josef PŘIKRYL**
Osobní číslo:	**R13M0171P**
Studijní program:	**M6805 Právo a právní věda**
Studijní obor:	**Právo**
Název tématu:	**Trestné činy proti životu a zdraví spáchané nedbalostním zaviněním**
Zadávající katedra:	**Katedra trestního práva**

Zásady pro vypracování:

1. Úvod
2. Nedbalostní zavinění v systému trestního práva - obecná část
3. Trestné činy proti životu a zdraví způsobené nedbalostním zaviněním - historický vývoj právní úpravy
4. Trestné činy proti životu a zdraví způsobené nedbalostním zaviněním - současná právní úprava
5. Trestné činy proti životu a zdraví způsobené nedbalostním zaviněním - judikatura, právní praxe
6. Srovnání se zahraniční úpravou trestního práva
7. Úvahy de lege ferenda
8. Závěr

[redacted]

Rozsah grafických prací:

Rozsah kvalifikační práce:

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná**

Seznam odborné literatury: **viz příloha**

Vedoucí diplomové práce: **JUDr. Eduard Wipplinger**
Katedra trestního práva

Datum zadání diplomové práce: **9. března 2017**

Termín odevzdání diplomové práce: **31. března 2018**

Doc. JUDr. Jan Pauly, CSc.
děkan

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta právnická
L.S.

Doc. JUDr. František Vavera, Ph.D., LL.M.
vedoucí katedry

V Plzni dne 3. srpna 2017

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci zpracoval samostatně a použil pouze uvedených pramenů a literatury.

Ing. Josef Přikryl

Plzeň, březen 2018

Obsah

1 Úvod 1

2 Nedbalostní zavinění v systému trestního práva – obecná část 2

2.1 Trestný čin 2

2.2 Subjektivní stránka trestného činu 5

2.3 Zavinění – složky, formy 6

2.4 Nedbalost vědomá, nevědomá, hrubá 9

2.5 Vymezení pojmu nedbalostního zavinění 9

2.6 Konstrukce SPTČ z hlediska zavinění 11

3 Trestné činy proti životu a zdraví způsobené nedbalostním zaviněním – historický vývoj právní úpravy 14

3.1 Právní úprava v období před r. 1852 14

3.2 Právní úprava v období let 1852 až 1950 14

3.3 Právní úprava v období let 1950 až 1961 16

3.4 Právní úprava v období let 1962 až 2008 17

3.5 Právní úprava v období od r. 2009 do současnosti 18

4 Trestné činy proti životu a zdraví způsobené nedbalostním zaviněním – současná právní úprava 19

4.1 Usmrcení z nedbalosti (§143 TZ) 19

4.2 Těžké ublížení na zdraví z nedbalosti (§147 TZ) 20

4.3 Ublížení na zdraví z nedbalosti (§148 TZ) 22

4.4 Šíření nakažlivé lidské nemoci z nedbalosti (§153 TZ) 24

4.5 Ohrožování zdraví závadnými potravinami a jinými předměty z nedbalosti (§157 TZ) 26

4.6 Další trestné činy 28

5 Trestné činy proti životu a zdraví způsobené nedbalostním zaviněním – judikatura, právní praxe 30
5.1 Oblast dopravních nehod 30
5.2 Oblast zdravotních služeb 42
5.3 Oblast pracovních úrazů 50
5.4 Další oblasti 55
6 Srovnání se zahraniční úpravou trestního práva 56
7 Úvahy de lege ferenda 58
8 Závěr 60
9 Summary 62

1 Úvod

Tématem této práce jsou trestné činy proti životu a zdraví spáchané nedbalostním zaviněním. Cílem této práce je provedení rozboru vlastní problematiky trestných činů proti životu a zdraví spáchaných nedbalostním zaviněním z pohledu právní teorie, historického vývoje jejich právní úpravy, jejich aktuální právní úpravy v systému platného trestního práva v České republice, dále podrobný rozbor trestněprávní úpravy ve vztahu k právní praxi a judikatuře nejčastěji zastoupených oblastí z hlediska výskytu těchto trestných činů, a to vše se zaměřením na hmotněprávní oblast.

V této práci je proveden detailní rozbor skutkových podstat trestných činů proti životu a zdraví spáchaných nedbalostním zaviněním definovaných v aktuální právní úpravě trestního práva České republiky, s návazností na v právní praxi nejčastěji zastoupené oblasti s výskytem těchto trestných činů jako jsou oblasti dopravních nehod, zdravotnických služeb a pracovních úrazů, v kombinaci s těmito oblastmi souvisejícími právními předpisy a judikaturou.

V neposlední řadě je v této práci provedeno srovnání právních úprav předmětných trestných činů v právní úpravě České republiky a Slovenské republiky.

Závěrem jsou uvedeny ve vztahu k tématu této práce úvahy autora de lege ferenda a zhodnocení předmětné problematiky.

2 Nedbalostní zavinění v systému trestního práva – obecná část

V obecná část této práce je zaměřen na základní pojmy, zásady a principy z oblasti právní teorie a systému trestního práva platného v České republice, které jsou důležité ve vztahu k vlastnímu předmětu tématu práce – trestným činům proti životu a zdraví spáchaným nedbalostním zaviněním.

2.1 Trestný čin

Podle platného systému trestního práva v České republice je základem trestní odpovědnosti trestný čin. Ustanovení § 12 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „trestní zákoník“), uvádí základní zásady zákonnosti a subsidiarity trestní represe. Jen a pouze trestní zákon vymezuje trestné činy a stanoví trestní sankce, které lze za jejich spáchání uložit (*nullum crimen sine lege, nulla poena sine lege*).[1] *„Trestní odpovědnost pachatele a trestněprávní důsledky s ní spojené lze uplatňovat jen v případech společensky škodlivých, ve kterých nepostačuje uplatnění odpovědnosti podle jiného právního předpisu.“*[2]

V trestním zákoníku uváděný pojem *„trestní zákon“* je výkladovým ustanovením trestního zákoníku definován v ustanovení § 110 jako *„… tento zákon a podle povahy věci i zákon o soudnictví ve věcech mládeže a zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim.“*[3] Zákonodárce tímto ustanovením konkretizoval příslušný legislativní rámec pojmu trestního zákona.

Trestný čin je zákonodárcem definován v ustanovení § 13 odst. 1) trestního zákoníku: *„Trestným činem je protiprávní čin, který trestní zákon označuje za trestný a který vykazuje znaky uvedené v takovém zákoně.“*[4]

Zákonodárce v definici trestného činu uvedl dvě obligatorní podmínky, které musí být splněny, aby se jednalo o trestný čin: protiprávnost činu a znaky

[1] § 12 odst. 1) zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

[2] § 12 odst. 2) zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

[3] § 110 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

[4] § 13 odst. 1) zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

uvedené v trestním zákoně. Jedná se v případě znaků uvedených v trestním zákoně o znaky obecné, společné pro všechny trestné činy (např. věk pachatele, příčetnost pachatele, rozumová a mravní vyspělost pachatele), a znaky typové, popisující jednotlivé trestné činy a v souhrnu tvořící tzv. skutkovou podstatu trestného činu. Skutková podstata trestného činu je souhrnem objektivních a subjektivních znaků, které určují jednotlivé druhy trestných činů a odlišují je navzájem[5].

Skutková podstata trestného činu obsahuje tyto obligatorní znaky:

- objekt,
- objektivní stránka,
- subjekt,
- subjektivní stránka.[6]

Tyto obligatorní znaky jsou definovány u každé skutkové podstaty trestného činu. Pokud některý z těchto znaků v daném případě chybí, není pak skutková podstata trestného činu naplněna a nejedná se o trestný čin. Fakultativní znaky se nemusí vyskytovat u všech skutkových podstat trestných činů, ovšem v případech, kde je již zákon zmiňuje, musí potom být pro naplnění skutkové podstaty trestného činu splněny i tyto znaky.[7]

Objekt trestného činu je obecně zájem, který je chráněn trestním zákonem. V právní nauce je objekt trestného činu popisován jako společenské vztahy a zájmy (např. život, zdraví, lidská důstojnost apod.), které jsou chráněny trestním zákonem.[8] Objekt se v právní nauce dále třídí na obecný, druhový a individuální.

Objektivní stránka trestného činu charakterizuje způsob spáchání trestného činu a jeho následky. Jejími obligatorními znaky jsou jednání, následek a příčinná souvislost mezi jednáním a následkem (tzv. kauzální nexus, ***nexus causalis***). Jelínek pro jednání uvádí definici jako „projev vůle pachatele ve vnějším světě, složenou ze složky vnitřní – vůle, a složky vnější - projevu vůle, společně tvořící jednotu

---

[5] SOLNAŘ V., FENYK J., CÍSAŘOVÁ D., VANDUCHOVÁ M. Systém českého trestního práva. 1. vyd. Praha, 2009, 283 s. ISBN 978-80-254-4033-9. s. 59.

[6] NOVOTNÝ, F.; SOUČEK, J. Trestní právo hmotné. 3. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2010. 393 s. ISBN 978-80-7380-291-2. s. 86

[7] JELÍNEK, J. Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část. 6. akt. a dopl. vyd. Praha: Leges, 2017. 904 s. ISBN 978-80-7502-236-3. s. 161

[8] NOVOTNÝ, F.; SOUČEK, J. Trestní právo hmotné. 3. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2010. 393 s. ISBN 978-80-7380-291-2. s. 123

psychické a fyzické stránky jednání. Chybí-li některá z výše uvedených složek, nejde pak o jednání v trestněprávním smyslu.“[9] Následek právní nauka popisuje jako porušení nebo ohrožení zájmu chráněného trestním zákonem, způsobené jednáním charakterizujícím trestný čin. Následkem trestného činu může být porucha či ohrožení (tj. nebezpečí vzniku poruchy). Na základě následku jsou pak rozděleny trestné činy na poruchové a ohrožovací. Kauzální nexus znamená souvislost mezi jednáním a jeho následkem, kdy bez takového jednání by následek nenastal vůbec anebo by nenastal způsobem, jakým v konkrétním případě následek nastal. Trestně odpovědnost může nastat pouze v tom případě, pokud by daným jednáním byl následek skutečně způsoben. Fakultativními znaky objektivní stránky trestného činu jsou zejména místo jednání, čas jednání, prostředek spáchání trestného činu, hmotný předmět útoku a účinek na hmotném předmětu útoku.

Subjektem trestného činu je pachatel. Pachatelem je osoba, která svým jednáním naplnila všechny znaky skutkové podstaty trestného činu, jeho pokusu nebo přípravy, je-li trestná. Pachatelem trestného činu je dále i ten, kdo k provedení činu užil jiné osoby, která není trestně odpovědná pro nedostatek věku, nepříčetnost, omyl, anebo proto, že jednala v nutné obraně, krajní nouzi či za jiné okolnosti vylučující protiprávnost, anebo sama nejednala nebo nejednala zaviněně. Pachatelem trestného činu je i ten, kdo k provedení činu užil takové osoby, která nejednala ve zvláštním úmyslu či z pohnutky předpokládané zákonem; v těchto případech není vyloučena trestní odpovědnost takové osoby za jiný trestný čin, který tímto jednáním spáchala.[10] Pro majoritní část skutkových podstat trestných činů je použit subjekt tzv. obecný (v definici skutkové podstaty použit výraz obvykle „kdo“, „kdokoliv“ apod.), pro některé skutkové podstaty je použit subjekt tzv. speciální (např. v definici skutkové podstaty použit výraz „matka“, „voják“ apod.). Subjektem trestného činu může být fyzická osoba, která je trestně odpovědná (dovršení věku patnácti let, příčetnost ve smyslu ustanovení §25 a násl. trestního zákoníku).

Je důležité zmínit, že podle platného systému trestního práva v České republice může být trestný čin spáchán i právnickou osobou ve smyslu zákona

[9] JELÍNEK, J. Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část. 6. akt. a dopl. vyd. Praha: Leges, 2017. 904 s. ISBN 978-80-7502-236-3. s. 176

[10] § 22 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, ve znění pozdějších předpisů. Účinnost zásadní novely tohoto zákona nastala ke dni 1. 12. 2016, kdy původní ustanovení zákona ve svém § 7 obsahovalo taxativní pozitivní výčet trestných činů, kterých se právnická osoba může dopustit, výše uvedená novela zákona č. 418/2011 Sb. toto pojetí změnila z pozitivního výčtu trestných činů na výčet negativní (tedy výčet trestných činů, kterých se právnická osoba dopustit nemůže). [11] Tímto se značným způsobem rozšířila množina trestných činů, kterých se právnická osoba může dopustit, z původních 84 na přibližně 200 trestných činů a to včetně nedbalostních trestných činů proti životu a zdraví, které jsou předmětem této práce.

Oblastí subjektivní stránky trestného činu, jejími obligatorními a fakultativními znaky, se bude detailněji zabývat další text práce v obecné části (zavinění, ...).

V neposlední řadě je nutné zmínit zákonodárcem definované rozdělení trestných činů na přečiny a zločiny dle ustanovení § 14 odst. 1) trestního zákoníku, kdy v právní nauce je pro toto rozdělení používán pojem ***bipartice*** trestných činů, a zároveň kategorizace trestných činů je zákonodárcem definována v odst. 2) a 3) tohoto ustanovení § 14 trestního zákoníku (přečiny, zločiny, zvlášť závažné zločiny).[12]

2.2 Subjektivní stránka trestného činu

Subjektivní stránka trestného činu charakterizuje trestný čin z hlediska vnitřních znaků týkajících se psychiky pachatele. Subjektivní stránka trestného činu je charakterizována obligatorními a fakultativními znaky.

Jediným obligatorním znakem subjektivní stránky trestného činu a zároveň i znakem nejvýznamnějším je zavinění.

Fakultativními znaky subjektivní stránky trestného činu jsou zejména:

- motiv (pohnutka - vnitřní podnět, na jehož základě se pachatel rozhodl spáchat trestný čin),

[11] § 7 zákona č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, ve znění pozdějších předpisů

[12] § 14 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

- cíl (účel, k němuž je zaměřena motivace pachatele spáchat trestný čin),
- záměr trestného činu (významný zejména u trestných činů hromadných a pokračování v trestném činu).

2.3 Zavinění – složky, formy

Zavinění právní nauka definuje jako „vnitřní, psychický vztah pachatele trestného činu k porušení nebo ohrožení zákonem chráněného zájmu, který je vyvolaný způsobem uvedeným v trestním zákoně“.[13]

„Zavinění je vnitřní psychický vztah pachatele k určitým skutečnostem, jež zakládají trestný čin.“ [14]

Zavinění, jako jediný obligatorní znak subjektivní stránky trestného činu, vystihuje vnitřní psychický vztah pachatele k určitým skutečnostem, jež zakládají trestný čin. Jde o souhrn toho, co pachatel vnímá svými smysly, co na něj působí, co zažívá, jakým způsobem uvažuje, jeho zkušenosti, představy, znalosti o světě, souvislosti mezi všemi těmito vjemy a myšlenkami.

Obligatornost zavinění je základem principu odpovědnosti za zavinění v systému trestního práva České republiky, který znamená, že nepostačí, že někdo svým jednáním škodlivý následek způsobil, ale musí jej také zavinit. Zavinění je v systému trestního práva České republiky založeno čistě na principu subjektivní odpovědnosti pachatele. Zákonodárce trestní odpovědnost za trestný čin pevně svazuje se zaviněním v ustanovení § 13 odst. 2) trestního zákoníku: *„K trestní odpovědnosti za trestný čin je třeba úmyslného zavinění, nestanoví-li trestní zákon výslovně, že postačí zavinění z nedbalosti.“* [15]

Je vhodné zmínit existující rozdílné pojetí zavinění a trestní odpovědnosti v některých zahraničních právních úpravách, než-li je existující právní úprava v systému trestního práva České republiky, kde v některých zahraničních právních

[13] SOLNAŘ V., FENYK J., CÍSAŘOVÁ D., VANDUCHOVÁ M. Systém českého trestního práva. 1. vyd. Praha: Leges, 2009. 283 s. ISBN 978-80-254-4033-9. s. 264

[14] NOVOTNÝ, O., VANDUCHOVÁ, M., ŠÁMAL, P. a kol. Trestní právo hmotné. Obecná část. 6. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2010, 584 s. ISBN 978-80-7357-509-01. s. 220

[15] § 13 odst. 2) zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

úpravách existuje kromě subjektivní také i objektivní trestní odpovědnost - např. anglosaské právo.

Samotné zavinění podle právní nauky tvoří dvě složky:

- složka vědění (vědomostní),
- složka volní.

Jelínek složku vědění popisuje: „vědění zahrnuje vnímání, tj. odraz předmětů a jevů pomocí našich smyslových orgánů, a představu předmětů a jevů, které sice pachatel nemůže právě v daný okamžik vnímat, které však vnímal dříve nebo k nimž došel úsudkem na základě znalostí a zkušeností.“[16]. Dále Jelínek rozlišuje různé stupně vědění: skutečnosti, které pachatel považuje za možné, skutečnosti, které pachatel považuje za pravděpodobné a jako nejsilnější stupeň vědění stav, kdy skutečnosti pachatel považuje za nutné.[17] Složka vědění obsahuje vlastní subjektivní vjemy a představy pachatele, které ovšem ve skutečnosti nemusí odpovídat objektivní realitě. Složka vědění znamená jak vnímání smyslovými orgány, tak i představu předmětů a jevů na základě znalosti nebo předchozí zkušenosti pachatelem.

Složka volní charakterizuje vlastní vůli pachatele. Složka volní znamená chtění nebo srozumění pachatele jednat určitým způsobem.

Forma zavinění se v právní nauce rozděluje na:

- úmysl (*dolus*),
- nedbalost (*culpa*).

Pro toto rozdělení zavinění právní nauka používá pojem bipartice formy zavinění.

Úmysl je z pohledu míry těžší formou zavinění, nedbalost formou zavinění lehčí. Trestné činy právní nauka pak dělí na úmyslné (dolózní) a nedbalostní (kulpózní), podle příslušné formy zavinění. Při srovnatelných okolnostech má nižší míra zavinění za následek nižší trest a naopak vyšší míra zavinění trest vyšší.

---

[16] JELÍNEK, J. Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část. 6. akt. a dopl. vyd. Praha: Leges, 2017. 904 s. ISBN 978-80-7502-236-3. s. 220

[17] JELÍNEK, J. Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část. 6. akt. a dopl. vyd. Praha: Leges, 2017. 904 s. ISBN 978-80-7502-236-3. s. 220 a násl.

Úmyslné zavinění (resp. úmysl) jako první ze dvou forem zavinění je zákonodárcem definováno v ustanovení § 15 trestního zákoníku jako:

"(1) Trestný čin je spáchán úmyslně, jestliže pachatel

a) chtěl způsobem uvedeným v trestním zákoně porušit nebo ohrozit zájem chráněný takovým zákonem, nebo

b) věděl, že svým jednáním může takové porušení nebo ohrožení způsobit, a pro případ, že je způsobí, byl s tím srozuměn.

(2) Srozuměním se rozumí i smíření pachatele s tím, že způsobem uvedeným v trestním zákoně může porušit nebo ohrozit zájem chráněný takovým zákonem."[18]

Úmysl je tedy v systému trestního práva rozdělen na:

- úmysl přímý (*dolus directus)* - pachatel způsobil konkrétní následek a to také bylo jeho záměrem, o to usiloval, proto jednal (konáním nebo opomenutím). Právní úprava je zakotvena v ustanovení § 15 odst. 1) písm. a) trestního zákoníku viz předchozí text.
- úmysl eventuální (*dolus eventualis)* - pachatelovým záměrem nebyl přímo konkrétní následek. Pachatel nekonal proto, aby tento následek nastal, ale byl srozuměn nebo smířen s tím, že pokud vykoná zamýšlené, pak zřejmě tento následek nastane. Existuje zde stále aktivní volní vztah pachatele, který vykonat jednání chce. Právní úprava je zakotvena v ustanovení § 15 odst. 1) písm. b) trestního zákoníku viz předchozí text.

Trestní zákoník proti předchozí právní úpravě v zákoně č. 140/1961 Sb., trestní zákon, nově doplnil tzv. srozumění pachatele uvedené v ustanovení § 15 odst. 2). Srozumění znamená i smíření pachatele s tím, že způsobem uvedeným v trestním zákoně může porušit nebo ohrozit zájem chráněný takovým zákonem. Srozumění pachatele se dovozuje na základě toho, že pachatel nepočítal s žádnou okolností, která by mohla zabránit následku, který pachatel považoval za možný.[19]

Nedbalosti jako druhé ze dvou forem zavinění je věnována separátní část práce uvedená v dalším textu.

---

[18] § 15 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

[19] NOVOTNÝ, O., VANDUCHOVÁ, M., ŠÁMAL, P. a kol. Trestní právo hmotné. Obecná část. 6. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2010, 584 s. ISBN 978-80-7357-509-01. s. 220

2.4 Nedbalost vědomá, nevědomá, hrubá

Právní nauka užívá pro pojem nedbalostního zavinění pojem kulpózní zavinění, kdy vlastní nedbalost (*culpa*) rozděluje na:

- nedbalost vědomou (*culpa lata*) – pachatel ví, že se dopouští deliktu, a nepřiměřeně spoléhá na to, že následek nenastane. Právní úprava je zakotvena v ustanovení § 16 odst. 1) písm. a) trestního zákoníku.
- nedbalost nevědomou (*culpa levis*) – pachatel neví, že se dopouští deliktu, ačkoliv to vědět měl a mohl. Právní úprava je zakotvena v ustanovení § 16 odst. 1) písm. b) trestního zákoníku viz další text.
- nedbalost hrubou – trestní zákoník hrubou nedbalostí rozumí vyšší stupeň intenzity nedbalosti, ať již vědomé či nevědomé, a to na základě přístupu pachatele k požadavku náležité opatrnosti, který svědčí o zřejmé bezohlednosti pachatele k zájmům chráněným trestním zákonem.[20] Právní úprava je zakotvena v ustanovení § 16 odst. 2) trestního zákoníku viz další text.

2.5 Vymezení pojmu nedbalostního zavinění

Zákonodárce v trestním zákoníku definoval nedbalostní zavinění (resp. nedbalost) v ustanovení § 16 trestního zákoníku následujícím způsobem:

„(1) Trestný čin je spáchán z nedbalosti, jestliže pachatel

a) věděl, že může způsobem uvedeným v trestním zákoně porušit nebo ohrozit zájem chráněný takovým zákonem, ale bez přiměřených důvodů spoléhal, že takové porušení nebo ohrožení nezpůsobí, nebo

b) nevěděl, že svým jednáním může takové porušení nebo ohrožení způsobit, ač o tom vzhledem k okolnostem a k svým osobním poměrům vědět měl a mohl.

(2) Trestný čin je spáchán z hrubé nedbalosti, jestliže přístup pachatele k požadavku náležité opatrnosti svědčí o zřejmé bezohlednosti pachatele k zájmům chráněným trestním zákonem.“[21]

[20] NOVOTNÝ, F.; SOUČEK, J. Trestní právo hmotné. 3. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2010. 393 s. ISBN 978-80-7380-291-2. s. 232

[21] § 16 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Hlavním rozdílem mezi úmyslným a nedbalostním zaviněním je existence volní složky zavinění (vůle), která je v kombinaci se složkou vědomostní existující v případě úmyslného zavinění, zatímco v případě zavinění nedbalostního volní složka chybí.

Trestní zákoník zavedl proti předchozí platné právní úpravě v zákoně č. 140/1961 Sb., trestní zákon, obsahující pouze nedbalost vědomou a nevědomou, nový druh tzv. hrubé nedbalosti ve smyslu ustanovení § 16 odst. 2). O hrubou nedbalost se jedná tehdy, jestliže přístup pachatele k požadavku náležité opatrnosti svědčí o zřejmé bezohlednosti pachatele k zájmům chráněným trestním zákonem.[22]

Kritérium toho, zda-li se jedná o nedbalost či jednání nezaviněné, a tedy beztrestné, je zachování či nezachování potřebné míry opatrnosti, která je určena objektivním a subjektivním hlediskem. Podle objektivního hlediska nejedná zaviněně ten, kdo zachová povinnou potřebnou míru opatrnosti. Z tohoto objektivního hlediska by mělo být požadována od každého stejná míru opatrnosti. V případech některých povolání je ovšem vyžadována míra opatrnosti vyšší (např. lékaři, řidiči apod.), kde rozsah a měřítko takové náležité opatrnosti jsou definovány předpisy mimo oblast systému trestního práva (např. předpisy lékařů, předpisy upravující silniční provoz, předpisy ve vztahu k bezpečnosti práce apod.). Pokud ovšem není možno vzhledem k zvláštním okolnostem objektivní míru opatrnosti dodržet, pak postačí míra opatrnosti, kterou osoba v daném konkrétním případě dodržet mohla - tedy subjektivní hledisko.[23] Subjektivní hledisko vyjadřuje takovou míru opatrnosti, kterou je schopen pachatel zachovat v každém konkrétním případě, s přihlédnutím k jeho osobním vlastnostem, zkušenostem, způsobilosti apod., existujících při páchání trestného činu. Dále je potřeba zohlednit i okolnosti konkrétního případu, jako místo či čas spáchání.

V aktuální právní úpravě je v trestním zákoníku ve vztahu k nedbalostním trestným činům zákonodárcem používán pojem *„porušení důležité povinnosti vyplývající ze zaměstnání, povolání, postavení nebo funkce nebo uložené podle zákona“*. Vantuch velmi výstižně tento pojem popisuje pro nedbalostní trestné činy proti životu a zdraví jako „porušení některé z mnoha možných důležitých

[22] § 16 odst. 2) zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

[23] NOVOTNÝ, F.; SOUČEK, J. Trestní právo hmotné. 3. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2010. 393 s. ISBN 978-80-7380-291-2. s. 147

povinností, které mají vztah k ochraně života a zdraví lidí, kdy za porušení důležité povinnosti však není možno mechanicky považovat porušení jakéhokoliv předpisu, ale jen takové povinnosti, jejíž porušení má zpravidla za následek nebezpečí pro lidský život či zdraví, jestliže tedy jejím porušením může dojít k újmě na životě či zdraví. Aby soud mohl uznat, že pachatel porušil důležitou povinnost vyplývající z jeho zaměstnání, povolání, postavení nebo funkce nebo uložené podle zákona, musí soud zjistit, že mezi porušením této povinnosti a následkem trestného činu je příčinná souvislost“.[24]

Trestných činů z nedbalosti je možno se dopustit jak vědomou, tak i nevědomou nedbalostí, ovšem s výjimkou těch ustanovení trestního zákoníku, která výslovně vyžadují nedbalost vědomou.

Z pohledu kategorizace nedbalostních trestných činů a to na základě definice rozdělení trestných činů podle jejich závažnosti na přečiny a zločiny (tzv. bipartice trestných činů) uvedené v ustanovení § 14 trestního zákoníku vyplývá, že všechny nedbalostní trestné činy jsou trestním zákoníkem kategorizovány jako přečiny.[25]

2.6 Konstrukce SPTČ z hlediska zavinění

Právní nauka rozlišuje následující druhy skutkových podstat trestného činu („SPTČ“):

- základní - obsahuje základní popis okolností trestného činu, obvykle je uvedena na začátku daného ustanovení trestního zákona definujícího trestný čin,
- kvalifikovanou - obsahuje popis takových okolností spáchání trestného činu, kdy v případě jejich splnění je stanoven přísnější trest, než který je definován pro základní skutkovou podstatu,
- privilegovanou - obsahuje popis takových okolností spáchání trestného činu, kdy v případě jejich splnění je stanoven mírnější trest, než který je definován pro základní skutkovou podstatu.

[24] VANTUCH, P. Trestní zákoník s komentářem, 1. vyd. Olomouc: ANAG, 2011. 1367 s. ISBN 978-80-7263-677-8. s. 500

[25] § 14 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Definice trestného činu v ustanovení § 13 odst. 2) trestního zákoníku uvádí ve vztahu k problematice nedbalostního zavinění trestného činu podmínku, že pro vznik trestní odpovědnosti za trestný čin je třeba zavinění úmyslného, pokud zákon výslovně nestanoví, že postačí zavinění z nedbalosti: *„K trestní odpovědnosti za trestný čin je třeba úmyslného zavinění, nestanoví-li trestní zákon výslovně, že postačí zavinění z nedbalosti.“*[26]

Tedy v případě, kdy základní skutková podstata trestného činu neobsahuje žádný speciální požadavek na formu zavinění, resp. není uveden požadavek na nedbalostní zavinění, potom platí, že je vyžadováno zavinění úmyslné a tedy nedbalostní zavinění v tomto případě ke vzniku trestnosti činu není dostačující.

Odlišná situace je pro případ zavinění k okolnosti zvlášť přitěžující, kde je uplatňována zásada založená na základě zákonodárcem definovaných pravidel v ustanovení § 17 trestního zákoníku:

„K okolnosti, která podmiňuje použití vyšší trestní sazby, se přihlédne,

a) jde-li o těžší následek, i tehdy, zavinil-li jej pachatel z nedbalosti, vyjímaje případy, že trestní zákon vyžaduje i zde zavinění úmyslné, nebo

b) jde-li o jinou skutečnost, i tehdy, jestliže o ní pachatel nevěděl, ač o ní vzhledem k okolnostem a k svým osobním poměrům vědět měl a mohl, vyjímaje případy, kdy trestní zákon vyžaduje, aby o ní pachatel věděl.“ [27]

Definice zákonodárce v ustanovení § 17 trestního zákoníku ve věci zavinění k okolnosti zvlášť přitěžující uvádí odlišné způsoby posuzování zavinění pro dva různé typy okolností podmiňujících použití vyšší trestní sazby. Jedná-li se o těžší následek, přihlédne se k němu i tehdy, zavinil-li jej pachatel z nedbalosti s výjimkou případů, kdy trestní zákoník vyžaduje i zde zavinění úmyslné. Následek je jedním z obligatorních znaků objektivní stránky trestného činu. Těžší následek je Jelínkem popisován jako „závažnější porucha či ohrožení primárního objektu nebo porucha či ohrožení dalšího, sekundárního objektu za předpokladu, že v něm zákon shledává okolnost přitěžující nebo okolnost podmiňující použití vyšší trestní sazby. Jako okolnost podmiňující použití vyšší trestní sazby je těžší následek znakem

[26] § 13 odst. 2) zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

[27] § 17 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

kvalifikované skutkové podstaty.“[28] V případě kde se jedná o jinou skutečnost, pak se k ní přihlédne i tehdy, kdy o ní pachatel nevěděl, ale vzhledem k okolnostem a svým osobním poměrům o ní vědět měl a mohl, pokud i zde zákon nevyžaduje, aby o ní věděl.

U nedbalostních trestných činů je ve smyslu ustanovení § 13 odst. 2) trestního zákoníku v definici skutkové podstaty trestného činu v trestním zákoníku vždy výslovně uvedeno ustanovení „z nedbalosti“, případně „z hrubé nedbalosti“. Je-li použito ustanovení „byť i z nedbalosti“, potom znamená, že trestného činu je možno se dopustit jak ve formě úmyslného zavinění, tak i ve formě zavinění nedbalostního. V konkrétním případě je však možná vždy jen jedna forma zavinění.

Pro úplnost je vhodné zmínit, že některé trestné činy je možno spáchat pouze z hrubé nedbalosti (např. trestný čin zanedbání péče o zvíře z nedbalosti dle § 303 trestního zákoníku).

[28] JELÍNEK, J. Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část. 6. akt. a dopl. vyd. Praha: Leges, 2017. 904 s. ISBN 978-80-7502-236-3. s.186

3 Trestné činy proti životu a zdraví způsobené nedbalostním zaviněním – historický vývoj právní úpravy

3.1 Právní úprava v období před r. 1852

Na našem území, historicky v období jako součásti území habsburské Rakouské monarchie, vznikl první moderní zákoník, který přinesl obrat ve vývoji trestního práva, jehož předností je stručnost a úplnost, zákoník císaře Josefa II. - Všeobecný zákoník o zločinech a trestech na ně z roku 1787. Opírá se o zásadu presumpce neviny a odmítá trestání podle volné úvahy soudců či analogie. Zavádí zásady jako *nullum crimen sine lege* a *nulla poena sine lege*. Přináší úplný výčet deliktů kriminálních a politických – za trestné bylo považováno jen takové jednání, které bylo v zákoníku uvedeno (zásada legality). K spáchání trestného činu je nutný zlý úmysl a svobodná vůle, jejichž absence byla dosud jen polehčující okolností, některé přestupky pak bylo možno spáchat i neúmyslně. Byly přesně stanoveny přitěžující a polehčující okolnosti, byly stanoveny podmínky zániku trestnosti a výslovně je zde uvedena trestnost pokusu. Nedbalostní zavinění však tato právní úprava zatím neznala.

Další kodifikace trestního práva - Trestní zákoník z roku 1803 (Zákoník o zločinech a těžkých policejních přestupcích), se skládá zde dvou dílů. V prvním díle se pojednává o zločinech, ve druhém o přestupcích. Jde o významnou kodifikaci, která ovlivnila další vývoj trestního práva na našem území prakticky až do r. 1949. Jako klíčové znaky jsou přehlednost, přesnost formulací a na svoji dobu až neobvykle vysoká obecnost. Výslovně je stanovena zásada neznalost zákona neomlouvá. Předpokladem trestného činu je zlý úmysl pachatele, je vyloučena trestní odpovědnost při nepříčetnosti, pro nedostatek věku, náhodě apod. Stále tato právní úprava ale stále ještě obsahovala propojené hmotné i procesní trestní právo v jediném zákoně.

3.2 Právní úprava v období let 1852 až 1950

Trestní zákon z roku 1852 (Zákon trestní o zločinech, přečinech a přestupcích č. 117/1852) (dále také jen „Zákon“) je základem rakouského a později i československého trestního práva. Jedná se o chronologicky poslední z řady trestních zákoníků habsburské monarchie a platil s dílčími úpravami až do r. 1950.

Významné změny se dočkal roku 1867, kdy z něho byly vypuštěny poslední feudální prvky – byla zrušena možnost ukládání tělesných trestů a pranýře, byly definovány nové zločiny, přečiny a přestupky. Přednostmi tohoto zákoníku jsou zejména přehlednost či přesné a stručné formulace, odstupňování deliktů podle společenské nebezpečnosti a přesné konkrétní určení trestu. Zákon byl prakticky novelou zákona z roku 1803 (základ nového zákoníku je z velké části tvořen textem zákoníku předchozího), ale liší se od něj hned v několika směrech - pojednával již pouze o trestním právu hmotném a procesní trestní právo bylo uzákoněno ve zvláštní úpravě. Trestní zákon rozlišuje již nejen zločiny a přestupky, ale také přečiny. Je v něm výslovně zakotvena zásada ***nullum crimen sine lege*** a ***nulla poena sine lege***. Trestní zákon ke zločinu vyžadoval tzv. zlého úmyslu, který byl definován v ustanovení § 1 trestního zákona jako:*„Ke zločinu vyžaduje se zlého úmyslu. Zlý úmysl dává se však za vinu nejen tehda, když před tím, než se něco před se vzalo nebo opominulo, anebo když se to před se bralo nebo opomíjelo, zlo, jež se zločinem jest spojeno, přímo bylo rozváženo a umíněno; nýbrž i, když z nějakého jiného zlého úmyslu něco bylo před se vzato nebo opominuto, z čeho zlo, které tím povstalo, obyčejně povstává, anebo alespoň snadno povstati může.“*[29] Přímo pojem nedbalosti je použit v ustanovení § 2 odst. f) Zákona jako jeden z důvodů vylučující zlý úmysl: *„Proto nepřičítá se konání neb opominutí za zločin:… f) když zlo povstalo náhodou, nedbalostí anebo z neznalosti následků činu;“*[30]

Koncem 19. století právní teorie pracovala s dvěma formami zavinění, úmyslným a nedbalostním (bipartice zavinění). Prof. Mirička ve svém díle „O formách trestné viny a jich úpravě zákonné“ z roku 1902 pokládal dobovou bipartici zavinění za nevhodnou a snažil se o prosazení tripartice zavinění do systému trestního práva. Prof. Mirička uvádí, že problémem je nejasná hranice mezi nepřímým úmyslem a vědomou nedbalostí. Následky jednání je možno předvídat a tedy je možno rozlišovat vinu vědomou, a v případě kdy předvídat nelze pak vinu nevědomou.

[29] § 1 zákona č. 117/1852 ř.z., o zločinech, přečinech a přestupcích, z 27. 5. 1852. Dostupné ze zdroje www.epravo.cz/vyhledavani-aspi/?Id=17&Section=1&IdPara=1&ParaC=2

[30] § 2 zákona č. 117/1852 ř.z., o zločinech, přečinech a přestupcích, z 27. 5. 1852. Dostupné ze zdroje www.epravo.cz/vyhledavani-aspi/?Id=17&Section=1&IdPara=1&ParaC=2

Tedy prof. Miřička navrhoval tripartizaci zavinění - vinu vědomou, vinu nevědomou a úmysl, která ale nebyla finálně do úpravy trestního práva zavedena.[31]

3.3 Právní úprava v období let 1950 až 1961

Trestní zákon z roku 1950 - zákon č. 86/1950 Sb., trestní zákon, byl silně ovlivněn politickými změnami v Československu s kurzem započatým po únoru 1948. Na základě socialistických reforem státu jako celku byly tyto reformy zavedeny i do trestního zákoníku v roce 1950. V ustanovení § 1 zákona č. 86/1950 Sb., trestní zákon, je toto socialistické zaměření evidentní: *„Trestní zákon chrání lidově demokratickou republiku, její socialistickou výstavbu, zájmy pracujícího lidu a jednotlivce a vychovává k dodržování pravidel socialistického soužití. Prostředky k dosažení tohoto účelu jsou pohrůžka tresty, ukládání a výkon trestů a ochranná opatření.“*[32]

Samotné rozdělení zavinění je v zákoně č. 86/1950 Sb., trestní zákon, velmi podobné aktuálnímu stavu právní úpravy trestního zákoníku. Je definována nedbalost vědomá a nedbalost nevědomá, a dále úmysl přímý a úmysl nepřímý – ustanovení § 3 zákona č. 86/1950 Sb., trestní zákon:

„(1) Výsledek uvedený v zákoně je zaviněn úmyslně, jestliže pachatel:

a) chtěl jej způsobit

b) věděl, že jej může způsobit, a pro případ, že jej způsobí, byl s tím srozuměn

(2) Výsledek uvedený v zákoně je zaviněn z nedbalosti, jestliže pachatel:

a) věděl že jej může způsobit, ale bez přiměřených důvodů spoléhal, že jej nezpůsobí, nebo

b) nevěděl, že jej může způsobit, ač o tom vzhledem k okolnostem a svým osobním poměrům vědět mohl.“[33]

Dále v ustanovení § 4 odst. 1) zákona č. 86/1950 Sb., trestní zákon, je

[31] MIŘIČKA, A. O formách trestné viny a jich úpravě zákonné. Praha: Česká akademie císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění, 1902. 171 s.

[32] § 1 zákona č. 86/1950 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů. Dostupné ze zdroje aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/ViewFile.aspx?type=c&id=520

[33] § 3 zákona č. 86/1950 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů. Dostupné ze zdroje aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/ViewFile.aspx?type=c&id=520

zakotven požadavek na výslovné uvedení zavinění z nedbalosti v textaci zákona pro vznik trestní odpovědnosti: *„Nestanoví-li zákon výslovně, že zavinění z nedbalosti je trestné, vyžaduje se k trestnosti úmyslné zavinění.“*[34]

Zákon č. 86/1950 Sb., trestní zákon, obsahuje definici nedbalostního trestného činu proti životu a zdraví - ublížení na zdraví z nedbalosti v ustanovení § 221 a § 222.[35]

3.4 Právní úprava v období let 1962 až 2008

Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, k datu 1. 1. 1962 nabyl své účinnosti a nahradil tak zákon č. 86/1950 Sb., trestní zákon, a byl velmi nadčasovou právní normou, která zůstala s postupnými novelizacemi účinná až do konce roku 2008. Přinesl velké množství změn a zmírnění socialistického vlivu v textu zákona proti původnímu zákonu č. 86/1950 Sb., trestní zákon.

Nedbalostní zavinění je definováno v ustanovení § 5 zákona č. 140/1961 Sb., trestní zákon:

„Trestný čin je spáchán z nedbalosti, jestliže pachatel

a) věděl, že může způsobem v tomto zákoně uvedeným porušit nebo ohrozit zájem chráněný tímto zákone, ale bez přiměřených důvodů spoléhal, že takové porušení nebo ohrožení nezpůsobí, nebo

b) nevěděl, že svým jednáním může takové porušení nebo ohrožení způsobit, ač o tom vzhledem k okolnostem a k svým osobním poměrům vědět měl a mohl.“[36]

Oproti trestnímu zákonu č. 86/1950 Sb. byly zákonem č. 140/1961 Sb., trestní zákon, zavedeny nové pojmy „porušení nebo ohrožení“, a nové vymezení pojmu nedbalosti je provedeno velmi nadčasově a celkově komplexně. Tato právní úprava nedbalosti se prakticky ani po padesáti letech nezměnila a v současném trestním zákoníku z roku 2009 je prakticky totožná.

Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, obsahuje definici nedbalostního

[34] § 4 odst. 1) zákona č. 86/1950 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů. Dostupné ze zdroje aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/ViewFile.aspx?type=c&id=520

[35] § 221 a § 222 zákona č. 86/1950 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů. Dostupné ze zdroje aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/ViewFile.aspx?type=c&id=520

[36] § 5 zákona č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů

trestného činu proti životu a zdraví - ublížení na zdraví z nedbalosti v ustanovení § 223 a § 224[37].

3.5 Právní úprava v období od r. 2009 do současnosti

Zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, nabyl účinnosti dne 1. 1. 2009 a proti předchozí právní úpravě v zákoně č. 140/1961 Sb., trestní zákon, se základní definice nedbalosti uvedená v ustanovení § 16 trestního zákoníku prakticky neliší. Trestní zákoník ovšem zavedl proti předchozí platné právní úpravě v zákoně č. 140/1961 Sb., trestní zákon, obsahující pouze nedbalost vědomou a nevědomou, nový druh tzv. hrubé nedbalosti ve smyslu ustanovení § 16 odst. 2). O hrubou nedbalost se jedná tehdy, jestliže přístup pachatele k požadavku náležité opatrnosti svědčí o zřejmé bezohlednosti pachatele k zájmům chráněným trestním zákonem.[38]

Trestní zákoník dále nově doplnil tzv. srozumění uvedené v ustanovení § 15 odst. 2). Srozumění znamená i smíření pachatele s tím, že způsobem uvedeným v trestním zákoně může porušit nebo ohrozit zájem chráněný takovým zákonem.[39]

Přijetím trestního zákoníku přistoupil zákonodárce k změně celkové koncepce trestní odpovědnosti, kdy dosavadní materiálně-formální pojetí trestného činu aplikované zákonem č. 140/1961 Sb., trestní zákon, nahradil pojetím formálním doplněným o tzv. korektivy trestní represe představované v rovině práva hmotného zásadou subsidiarity trestní represe ve smyslu ustanovení § 12 odst. 2) trestního zákoníku.[40]

Trestní zákoník proti předchozí kodifikaci obsahuje výrazně přepracovanou, detailněji strukturovanou a rozšířenou definici nedbalostních trestných činů proti životu a zdraví: § 143 usmrcení z nedbalosti, § 147 těžké ublížení na zdraví z nedbalosti, § 148 ublížení na zdraví z nedbalosti, § 153 šíření nakažlivé lidské nemoci z nedbalosti, § 155 ohrožení pohlavní nemocí, § 157 ohrožování zdraví závadnými potravinami a jinými předměty z nedbalosti.

---

[37] § 223 a § 224 zákona č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů

[38] § 16 odst. 2) zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

[39] § 15 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

[40] § 12 odst. 2) zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

4 Trestné činy proti životu a zdraví způsobené nedbalostním zaviněním – současná právní úprava

V této části práce bude proveden rozbor a popis jednotlivých trestných činů proti životu a zdraví spáchaných nedbalostním zaviněním dle hlavy první zvláštní části trestního zákoníku. Bude proveden rozbor jednotlivých obligatorních znaků trestného činu – objektu, objektivní stránky trestného činu, subjektu a subjektivní stránky trestného činu, a dále bude proveden rozbor skutkové podstaty trestného činu a jejích složek (základní, kvalifikovaná).

4.1 Usmrcení z nedbalosti (§143 TZ)

„(1) Kdo jinému z nedbalosti způsobí smrt, bude potrestán odnětím svobody až na tři léta nebo zákazem činnosti.

(2) Odnětím svobody na jeden rok až šest let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 proto, že porušil důležitou povinnost vyplývající z jeho zaměstnání, povolání, postavení nebo funkce nebo uloženou mu podle zákona.

(3) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 proto, že hrubě porušil zákony o ochraně životního prostředí nebo zákony o bezpečnosti práce nebo dopravy anebo hygienické zákony.

(4) Odnětím svobody na tři léta až deset let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 3 smrt nejméně dvou osob.“[41]

Objektem v případě tohoto trestného činu je lidský život tj. zájem na ochraně lidského života.[42]

Objektivní stránka v případě tohoto trestného činu spočívá v usmrcení jiného člověka. Pojem smrti je vykládán jako biologické smrt mozku, tj. stav organismu, u kterého je obnovení všech životních funkcí již vyloučeno.[43]

Tento trestný čin je možno spáchat jak konáním, tak opomenutím ve smyslu

[41] § 143 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

[42] ŠÁMAL, Pavel. Trestní zákoník: komentář. 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012. 3632 s. ISBN: 978-80-7400-428-5. s. 1501

[43] VANTUCH, P. Trestní zákoník s komentářem, 1. vyd. Olomouc: ANAG, 2011. 1367 s. ISBN 978-80-7263-677-8. s. 470

ustanovení § 112 trestního zákoníku.

Subjektem tohoto trestného činu je tzv. subjekt obecný, tedy subjektem může být jakákoliv osoba, která je trestně odpovědná.

Z pohledu subjektivní stránky tohoto trestného činu k jeho zavinění je potřebná nedbalost.

Základní skutkovou podstatu tohoto trestného naplní ten, kdo jinému z nedbalosti způsobí smrt.

Kvalifikovaná skutková podstata tohoto trestného činu dle odst. 2) vyžaduje vyšší stupeň nedbalosti způsobený porušením zvláštní důležité povinnosti pachatelem, které mu vyplývají z jeho zaměstnání, povolání, postavení nebo funkce nebo jsou mu uloženy na základě zákona.

Kvalifikovaná skutková podstata tohoto trestného činu dle odst. 3) vyžaduje vyšší stupeň nedbalosti způsobený hrubým porušením zákonů o ochraně životního prostředí nebo zákonů o bezpečnosti práce nebo dopravy anebo hygienických zákonů pachatelem.

Kvalifikovaná skutková podstata tohoto trestného činu dle odst. 4) vyžaduje existenci těžšího následku spočívající ve způsobení smrti nejméně dvou osob jednáním pachatele uvedeným v odst. 3) vyžadujícím vyšší stupeň nedbalosti, a který prakticky může nastat jedině v případě, pokud byly hmotným předmětem útoku pachatele alespoň dvě osoby.

4.2 Těžké ublížení na zdraví z nedbalosti (§147 TZ)

„(1) Kdo jinému z nedbalosti způsobí těžkou újmu na zdraví, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta nebo zákazem činnosti.

(2) Odnětím svobody na šest měsíců až čtyři léta nebo peněžitým trestem bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 proto, že porušil důležitou povinnost vyplývající z jeho zaměstnání, povolání, postavení nebo funkce nebo uloženou mu podle zákona.

(3) Kdo z nedbalosti způsobí těžkou újmu na zdraví nejméně dvou osob proto, že hrubě porušil zákony o ochraně životního prostředí nebo zákony o bezpečnosti práce nebo dopravy anebo hygienické zákony, bude potrestán odnětím svobody na

dvě léta až osm let.“[44]

Objektem v případě tohoto trestného činu je lidské zdraví.

Objektivní stránka v případě tohoto trestného činu spočívá ve způsobení těžké újmy na zdraví. Pojem *„těžká újma na zdraví“* zákonodárce definuje výkladovým ustanovením § 122 odst. 2) trestního zákoníku jako:

„Těžkou újmou na zdraví se rozumí jen vážná porucha zdraví nebo jiné vážné onemocnění. Za těchto podmínek je těžkou újmou na zdraví

a) zmrzačení,

b) ztráta nebo podstatné snížení pracovní způsobilosti,

c) ochromení údu,

d) ztráta nebo podstatné oslabení funkce smyslového ústrojí,

e) poškození důležitého orgánu,

f) zohyzdění,

g) vyvolání potratu nebo usmrcení plodu,

h) mučivé útrapy, nebo

i) delší dobu trvající porucha zdraví.“[45]

Podle Vantucha „v soudní praxi vžitou hranici asi šesti týdnů lze považovat za hranici mezi těžkou újmou na zdraví a ublížením na zdraví za předpokladu, že přibližně po tuto dobu trvá vážná porucha zdraví. Trvání poruchy zdraví při těžké újmě na zdraví ovšem může být delší nebo kratší než šest týdnů, a to podle povahy poruchy zdraví a příznaků, které ji doprovázejí. Závěr o tom, jakou povahu má ublížení na zdraví nebo jaké nebezpečí pro napadeného z útoku pachatele hrozilo, může soud učinit jen na základě lékařského nálezu nebo posudku. Pro takové závěry není pro soud směrodatné, jak se poškozený po útoku zdravotně cítil.“[46]

[44] § 147 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

[45] § 122 odst. 2) zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

[46] VANTUCH, P. Trestní zákoník s komentářem, 1. vyd. Olomouc: ANAG, 2011. 1367 s. ISBN 978-80-7263-677-8. s. 491

Tento trestný čin je možno spáchat jak konáním, tak opomenutím ve smyslu ustanovení § 112 trestního zákoníku.

Subjektem tohoto trestného činu je tzv. subjekt obecný, tedy subjektem může být jakákoliv osoba, která je trestně odpovědná.

Z pohledu subjektivní stránky tohoto trestného činu k jeho zavinění je potřebná nedbalost.

Základní skutkovou podstatu tohoto trestného naplní ten, kdo jinému z nedbalosti způsobí těžkou újmu na zdraví.

Kvalifikovaná skutková podstata tohoto trestného činu dle odst. 2) vyžaduje vyšší stupeň nedbalosti způsobený porušením zvláštní důležité povinnosti pachatelem, které mu vyplývají z jeho zaměstnání, povolání, postavení nebo funkce nebo jsou mu uloženy na základě zákona.

Kvalifikovaná skutková podstata tohoto trestného činu dle odst. 3) vyžaduje vyšší stupeň nedbalosti způsobený hrubým porušením zákonů o ochraně životního prostředí nebo zákonů o bezpečnosti práce nebo dopravy anebo hygienických zákonů pachatelem, za podmínky vzniku následku jednání pachatele alespoň pro dvě osoby.

4.3 Ublížení na zdraví z nedbalosti (§148 TZ)

„(1) Kdo jinému z nedbalosti ublíží na zdraví tím, že poruší důležitou povinnost vyplývající z jeho zaměstnání, povolání, postavení nebo funkce nebo uloženou mu podle zákona, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok nebo zákazem činnosti.

(2) Kdo z nedbalosti způsobí ublížení na zdraví nejméně dvou osob proto, že hrubě porušil zákony o ochraně životního prostředí nebo zákony o bezpečnosti práce nebo dopravy anebo hygienické zákony, bude potrestán odnětím svobody až na tři léta.“[47]

Objektem v případě tohoto trestného činu je lidské zdraví.

Objektivní stránka v případě tohoto trestného činu spočívá ve způsobení ublížení na zdraví. Pojem *„ublížení na zdraví“* zákonodárce definuje výkladovým

[47] § 148 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

ustanovením § 122 odst. 1) trestního zákoníku jako: *„Ublížením na zdraví se rozumí takový stav záležející v poruše zdraví nebo jiném onemocnění, který porušením normálních tělesných nebo duševních funkcí znesnadňuje, nikoli jen po krátkou dobu, obvyklý způsob života poškozeného a který vyžaduje lékařského ošetření.“*[48]

Zákonodárcem použitý pojmem *„porucha zdraví“* není zákonodárcem zcela jednoznačně zakotven, zákonodárce tento pojem popisuje obecným způsobem jako „znesnadnění obvyklého způsobu života nikoli jen po krátkou dobu“, kde ani použité vymezení doby pojmem „nikoli jen po krátkou dobu“ zákonodárce dále v trestním zákoníku nijak nekonkretizuje. Tato ustanovení trestního zákoníku je nutno aplikovat vždy s ohledem na konkrétní skutečnosti pro konkrétní případ a dále je pro tuto oblast existující ustálená judikatura – konkrétně stanovisko Nejvyššího soudu ČSSR z 31. 10. 1985 sp. zn. Tpjf 24/1985 uvádí minimální délku trvání poruchy zdraví na 7 dní[49], ovšem neznamená to striktní pevné určení času a tedy skutková podstata trestného činu může být naplněna i v případě kratší doby, po kterou porucha zdraví trvala. Podle usnesení Nejvyššího soudu České republiky z 5. 5. 2010 sp. zn. 4 Tdo 376/2010 je nutné zkoumat i další relevantní okolnosti, jako např. povahu poruchy zdraví, jak byla způsobena, jakými příznaky např. bolestmi či obtížemi a v jaké intenzitě a po jakou dobu se porucha zdraví poškozeného projevovala[50].

Vantuch popisuje ublížení na zdraví jako stav „spočívající v poruše zdraví nebo jiném onemocnění, který porušením normálních tělesných nebo duševních funkcí znesnadňuje, nikoliv jen po krátkou dobu, obvyklý způsob života poškozeného a který vyžaduje lékařské ošetření. Při posuzování, zda došlo k ublížení na zdraví, mají význam zejména takové skutečnosti, jako jsou povaha poruchy zdraví, to, jak byla způsobena, jakými příznaky se projevuje, který orgán a která funkce byla narušena, bolestivost poranění a její intenzita, zda a do jaké míry porucha zdraví narušila obvyklý způsob života postiženého a po jak dlouhou dobu, počítaje v to i vyřazení z pracovního procesu, a zda a jaké lékařské ošetření vyžaduje. Posuzování každého případu musí být komplexní a přísně individuální,

[48] § 122 odst. 1) zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

[49] stanovisko Nejvyššího soudu ČSSR z 31. 10. 1985, sp. zn. Tpjf 24/1985

[50] usnesení Nejvyššího soudu České republiky z 5. 5. 2010, sp. zn. 4 Tdo 376/2010. www.nsoud.cz

je nutno zjišťovat, jaké potíže měl poškozený a zda tyto potíže odpovídaly lékařskému nálezu.“[51]

Tento trestný čin je možno spáchat jak konáním, tak opomenutím ve smyslu ustanovení § 112 trestního zákoníku.

Subjektem tohoto trestného činu je tzv. subjekt obecný, tedy subjektem může být jakákoliv osoba, která je trestně odpovědná.

Z pohledu subjektivní stránky tohoto trestného činu k jeho zavinění je potřebná nedbalost.

Základní skutková podstata tohoto trestného činu je uvedena v odst. 1) a vyžaduje stupeň nedbalosti způsobený porušením zvláštní důležité povinnosti pachatelem, které mu vyplývají z jeho zaměstnání, povolání, postavení nebo funkce nebo jsou mu uloženy na základě zákona.

Kvalifikovaná skutková podstata tohoto trestného činu dle odst. 2) vyžaduje vyšší stupeň nedbalosti způsobený hrubým porušením zákonů o ochraně životního prostředí nebo zákonů o bezpečnosti práce nebo dopravy anebo hygienických zákonů pachatelem, za podmínky vzniku následku jednání pachatele alespoň pro dvě osoby.

4.4 Šíření nakažlivé lidské nemoci z nedbalosti (§153 TZ)

„(1) Kdo z nedbalosti způsobí nebo zvýší nebezpečí zavlečení nebo rozšíření nakažlivé nemoci u lidí, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok, zákazem činnosti nebo propadnutím věci.

(2) Odnětím svobody na šest měsíců až tři léta bude pachatel potrestán,

a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 za stavu ohrožení státu nebo za válečného stavu, za živelní pohromy nebo jiné události vážně ohrožující život nebo zdraví lidí, veřejný pořádek nebo majetek,

b) poruší-li takovým činem důležitou povinnost vyplývající z jeho zaměstnání, povolání, postavení nebo funkce nebo uloženou mu podle zákona, nebo

[51] VANTUCH, P. Trestní zákoník s komentářem, 1. vyd. Olomouc: ANAG, 2011. 1367 s. ISBN 978-80-7263-677-8. s. 491

c) způsobí-li takovým činem těžkou újmu na zdraví.

(3) Odnětím svobody na jeden rok až šest let bude pachatel potrestán,

a) způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 smrt, nebo

b) způsobí-li činem uvedeným v odstavci 2 písm. b) těžkou újmu na zdraví.

(4) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 3 proto, že hrubě porušil zákony na ochranu veřejného zdraví.

(5) Odnětím svobody na tři léta až deset let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 smrt nejméně dvou osob proto, že hrubě porušil předpisy na ochranu veřejného zdraví.“

Objektem v případě tohoto trestného činu je život a lidské zdraví.

Objektivní stránka v případě tohoto trestného činu spočívá ve způsobení nebo zvýšení nebezpečí zavlečení nebo rozšíření nakažlivé nemoci u lidí. Zákonodárce ustanovením § 154 trestního zákoníku zakotvuje, že: *„Vláda nařízením stanoví, co se považuje za nakažlivé lidské nemoci.“*[52] Jedná se konkrétně o Nařízení vlády č. 453/2009 Sb., kterým se pro účely trestního zákoníku stanoví, co se považuje za nakažlivé lidské nemoci, nakažlivé nemoci zvířat, nakažlivé nemoci rostlin a škůdce užitkových rostlin – příloha č. 1.[53]

Subjektem tohoto trestného činu je tzv. subjekt obecný, tedy subjektem může být jakákoliv osoba, která je trestně odpovědná.

Z pohledu subjektivní stránky tohoto trestného činu k jeho zavinění je potřebná nedbalost.

Základní skutkovou podstatu tohoto trestného činu naplní ten, kdo z nedbalosti způsobí nebo zvýší nebezpečí zavlečení nebo rozšíření nakažlivé nemoci u lidí.

Kvalifikovaná skutková podstata tohoto trestného činu dle odst. 2) je naplněna v případě spáchání činu dle odst. 1) za zvláštních okolností - za stavu ohrožení státu nebo za válečného stavu, za živelní pohromy nebo jiné události vážně

[52] § 154 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

[53] příloha č. 1 nařízení vlády č. 453/2009 Sb., kterým se pro účely trestního zákoníku stanoví, co se považuje za nakažlivé lidské nemoci, nakažlivé nemoci zvířat, nakažlivé nemoci rostlin a škůdce užitkových rostlin

ohrožující život nebo zdraví lidí, veřejný pořádek nebo majetek, nebo je vyžadován vyšší stupeň nedbalosti způsobený porušením zvláštní důležité povinnosti pachatelem, které mu vyplývají z jeho zaměstnání, povolání, postavení nebo funkce nebo jsou mu uloženy na základě zákona, nebo je-li způsobena těžká újma na zdraví.

Kvalifikovaná skutková podstata tohoto trestného činu dle odst. 3) je naplněna v případě, je-li způsobena činem dle odst. 1) smrt nebo je-li způsobena těžká újma na zdraví v případě existence vyššího stupně nedbalosti způsobeného porušením zvláštní důležité povinnosti pachatelem, které mu vyplývají z jeho zaměstnání, povolání, postavení nebo funkce nebo jsou mu uloženy na základě zákona.

Kvalifikovaná skutková podstata tohoto trestného činu dle odst. 4) je naplněna v případě, pokud byl čin uvedený v odst. 3) spáchán z důvodu hrubého porušení zákona na ochranu veřejného zdraví.

Kvalifikovaná skutková podstata tohoto trestného činu dle odst. 5) je naplněna v případě, pokud byla činem uvedený v odst. 1) způsobena smrt nejméně dvou osob z důvodu hrubého porušení předpisů na ochranu veřejného zdraví.

4.5 Ohrožování zdraví závadnými potravinami a jinými předměty z nedbalosti (§157 TZ)

„(1) Kdo v rozporu s jiným právním předpisem má na prodej nebo pro tento účel vyrobí anebo sobě nebo jinému opatří z nedbalosti potraviny nebo jiné předměty, jejichž požití nebo užití k obvyklému účelu je nebezpečné lidskému zdraví, bude potrestán odnětím svobody až na šest měsíců, zákazem činnosti nebo propadnutím věci.

(2) Odnětím svobody až na dvě léta bude pachatel potrestán,

a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 za stavu ohrožení státu nebo za válečného stavu, za živelní pohromy nebo jiné události vážně ohrožující život nebo zdraví lidí, veřejný pořádek nebo majetek,

b) poruší-li takovým činem důležitou povinnost vyplývající z jeho zaměstnání, povolání, postavení nebo funkce nebo uloženou mu podle zákona, nebo

c) způsobí-li takovým činem těžkou újmu na zdraví.

(3) Odnětím svobody na jeden rok až pět let bude pachatel potrestán,

a) způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 smrt, nebo

b) způsobí-li činem uvedeným v odstavci 2 písm. b) těžkou újmu na zdraví.

(4) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 3 písm. a) proto, že hrubě porušil hygienické nebo jiné zákony týkající se takových potravin nebo předmětů.

(5) Odnětím svobody na tři léta až deset let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 smrt nejméně dvou osob proto, že hrubě porušil hygienické nebo jiné zákony týkající se takových potravin nebo předmětů.“[54]

Objektem v případě tohoto trestného činu je život a lidské zdraví.

Objektivní stránka v případě tohoto trestného činu spočívá v prodeji nebo pro tento účel výrobě anebo sobě nebo jinému opatření z nedbalosti potravin nebo jiných předmětů, jejichž požití nebo užití k obvyklému účelu je nebezpečné lidskému zdraví.

Subjektem tohoto trestného činu je tzv. subjekt obecný, tedy subjektem může být jakákoliv osoba, která je trestně odpovědná.

Z pohledu subjektivní stránky tohoto trestného činu k jeho zavinění je potřebná nedbalost.

Základní skutkovou podstatu tohoto trestného naplní ten, kdo v rozporu s jiným právním předpisem má na prodej nebo pro tento účel vyrobí anebo sobě nebo jinému opatří z nedbalosti potraviny nebo jiné předměty, jejichž požití nebo užití k obvyklému účelu je nebezpečné lidskému zdraví.

Kvalifikovaná skutková podstata tohoto trestného činu dle odst. 2) je naplněna v případě spáchání činu dle odst. 1) za zvláštních okolností - za stavu ohrožení státu nebo za válečného stavu, za živelní pohromy nebo jiné události vážně ohrožující život nebo zdraví lidí, veřejný pořádek nebo majetek, nebo je vyžadován vyšší stupeň nedbalosti způsobený porušením zvláštní důležité povinnosti pachatelem, které mu vyplývají z jeho zaměstnání, povolání, postavení nebo funkce nebo jsou mu uloženy na základě zákona, nebo je-li způsobena těžká újma na

[54] § 157 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

zdraví.

Kvalifikovaná skutková podstata tohoto trestného činu dle odst. 3) je naplněna v případě, je-li způsobena činem dle odst. 1) smrt, nebo je-li způsobena těžká újma na zdraví v případě existence vyššího stupně nedbalosti způsobeného porušením zvláštní důležité povinnosti pachatelem, které mu vyplývají z jeho zaměstnání, povolání, postavení nebo funkce nebo jsou mu uloženy na základě zákona.

Kvalifikovaná skutková podstata tohoto trestného činu dle odst. 4) je naplněna v případě, je-li čin dle odst. 3) písm. a) způsoben z důvodu hrubého porušení hygienických nebo jiných zákonů týkajících se takových potravin nebo předmětů.

Kvalifikovaná skutková podstata tohoto trestného činu dle odst. 5) je naplněna v případě, je-li činem dle odst. 1) způsobena smrt nejméně dvou osob z důvodu hrubého porušení hygienických nebo jiných zákonů týkajících se takových potravin nebo předmětů.

4.6 Další trestné činy

Jako další trestný čin proti životu a zdraví s možností spáchání nedbalostním zaviněním je dle ustanovení § 155 trestního zákoníku trestný čin „Ohrožení pohlavní nemocí“:

„Kdo jiného vydá, byť i z nedbalosti, nebezpečí nákazy pohlavní nemocí, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok.“[55]

Objektem v případě tohoto trestného činu je zájem na ochraně lidského zdraví před pohlavní nákazou.

Objektivní stránka v případě tohoto trestného činu spočívá ve vydání jiné osoby nebezpečí nákazy pohlavní nemocí. Jedná se o trestný čin ohrožovací.

Subjektem tohoto trestného činu je tzv. subjekt obecný, tedy subjektem může být jakákoliv osoba, která je trestně odpovědná.

Z pohledu subjektivní stránky tohoto trestného činu k jeho zavinění je

[55] § 155 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

potřebná nedbalost.

Základní skutkovou podstatu tohoto trestného naplní ten, kdo jiného vydá, byť i z nedbalosti, nebezpečí nákazy pohlavní nemocí.

Kvalifikovanou skutkovou podstatu tento trestný čin neobsahuje.

5 Trestné činy proti životu a zdraví způsobené nedbalostním zaviněním – judikatura, právní praxe

5.1 Oblast dopravních nehod

Zákony, které upravují provoz a pravidla provozu jednotlivých druhů dopravy (silniční, železniční, letecké nebo plavební), lze souhrnně označit za *dopravní zákony*.[56] V této práci se omezíme na oblast dopravy v běžném životě pro nás nejběžnější resp. nejbližší a zároveň z pohledu četnosti výskytu řešených případů v praxi nejčastěji zastoupenou, a to na oblast dopravy silniční - tedy na silniční dopravní nehody.

Úvodem je nutné pro předmětnou oblast silničních dopravních nehod vymezit základní pojmy a uvést pro tuto oblast příslušné základní právní předpisy. Ve vztahu k silniční dopravě jsou zásadní následující právní předpisy (dále také jen tzv. *„dopravní zákony“*):

- zákon č. 13/1997 Sb., o pozemních komunikacích, ve znění pozdějších předpisů: definuje zejména pojmy jako pozemní komunikace, silnice, dálnice, místní komunikace, účelové komunikace atd.
- zákon č. 361/2000 Sb., o provozu na pozemních komunikacích, ve znění pozdějších předpisů: definuje zejména pojmy jako účastník provozu na pozemních komunikacích, řidič, motorové vozidlo, práva a povinnosti účastníků provozu, řidičů atd.
- zákon č. 56/2001 Sb., o podmínkách provozu vozidel na pozemních komunikacích, ve znění pozdějších předpisů: definuje pojmy jako silniční vozidlo, technické požadavky na provoz silničních vozidel a zvláštních vozidel a schvalování jejich technické způsobilosti, práva a povinnosti osob, které vyrábějí, dovážejí a uvádějí na trh vozidla, práva a povinnosti vlastníků a provozovatelů vozidel, kontroly technického stavu vozidel v provozu atd.
- zákon č. 111/1994 Sb., o silniční dopravě, ve znění pozdějších předpisů: upravuje podmínky provozování silniční dopravy silničními

[56] ŠÁMAL, P. Trestní zákoník: komentář. 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012. 3632 s. ISBN: 978-80-7400-428-5. s. 1500

motorovými vozidly (a další).

Pro oblast silničních dopravních nehod je důležitý základní pojem *„pozemní komunikace“*, který zákonodárce definoval v ustanovení § 2 odst. 1) zákona č. 13/1997 Sb., o pozemních komunikacích, ve znění pozdějších předpisů: *„Pozemní komunikace je dopravní cesta určená k užití silničními a jinými vozidly a chodci, včetně pevných zařízení nutných pro zajištění tohoto užití a jeho bezpečnosti.“*[57] V následujícím odstavci 2) tohoto ustanovení zákonodárce uvádí dělení pozemních komunikací do kategorií dálnic, silnic, místních komunikací a účelových komunikací.[58]

Základní pojem *„dopravní nehoda“* zákonodárce definoval v ustanovení § 47 odst. 1) zákona č. 361/2000 Sb., o provozu na pozemních komunikacích, ve znění pozdějších předpisů: *„Dopravní nehoda je událost v provozu na pozemních komunikacích, například havárie nebo srážka, která se stala nebo byla započata na pozemní komunikaci a při níž dojde k usmrcení nebo zranění osoby nebo ke škodě na majetku v přímé souvislosti s provozem vozidla v pohybu.“*[59]

Právní nauka popisuje pojem dopravní nehody výstižně jako nezamýšlenou, nepředvídanou událost v silničním provozu na veřejných komunikacích způsobenou dopravními prostředky, která měla škodlivý následek na životech, zdraví osob nebo na majetku.[60]

Je zapotřebí, aby byly naplněny veškeré znaky uvedené v zákonné definici pojmu dopravní nehody, aby se skutečně v konkrétním případě o dopravní nehodu mohlo jednat. Tedy muselo by k události dojít v provozu na pozemních komunikacích, událost by se musela stát nebo by byla započata na pozemní komunikaci a vznikla by škoda, konkrétně došlo by k usmrcení nebo zranění osoby či škodě na majetku, a toto vše v přímé souvislosti s provozem vozidla v pohybu. Pokud by např. k události došlo mimo pozemní komunikaci (pole, les, zahrada apod.), nejednalo by se v tomto případě o dopravní nehodu.

---

[57] § 2 odst. 1) zákona č. 13/1997 Sb., o pozemních komunikacích, ve znění pozdějších předpisů

[58] § 2 odst. 2) zákona č. 13/1997 Sb., o pozemních komunikacích, ve znění pozdějších předpisů

[59] § 47 odst. 1) zákona č. 361/2000 Sb., o provozu na pozemních komunikacích, ve znění pozdějších předpisů

[60] CHMELÍK, J. a kol. Dopravní nehody. 1. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. 540 s. ISBN 978-80-7380-211-0. s. 183

Dopravní nehoda může vzniknout jen v souvislosti s vozidlem, které se nalézá (či nalézalo v okamžiku započetí dopravní nehody) na pozemní komunikaci a je v pohybu. Při tom nerozhoduje, zda bylo vozidlo v tuto chvíli řízeno řidičem, nebo se pohybovalo bez něho.[61]

Dopravní nehody se dělí na základě různých hledisek např. podle míry zavinění účastníků silničního provozu (dopravní nehody zaviněné a dopravní nehody nezaviněné), podle vzniklé škody (nehody, při kterých došlo ke škodě na životě nebo zdraví a nehody, při kterých došlo ke škodě na majetku), podle toho, kdo dopravní nehodu zavinil (řidič vozidla, chodec, zvěř, ostatní osoby), podle místa dopravní nehody (v přehledné zatáčce, v nepřehledné zatáčce, v přehledné křižovatce, v nepřehledné křižovatce atd.), podle vzniku dopravní nehody (srážka, havárie, jiné nehody) a dalších.[62]

Příčiny vzniku dopravní nehody lze rozdělit na subjektivní a objektivní. Subjektivní příčinou vzniku dopravní nehody je primárně selhání lidského faktoru. Jako objektivní příčiny vzniku dopravní nehody je možno zmínit např. technický stav dopravních prostředků (např. defekt pneumatiky, upadnutí kola, uložení nákladu, ...), technický stav dopravního prostředí – komunikace, dopravního značení či řídicích systémů dopravy (světelná signalizační zařízení, technické zabezpečení železničních přejezdů, ...) apod. Z dlouhodobé praxe vyplývá, že příčinou pro 94 % případů dopravních nehod je nesprávné jednání účastníků silničního provozu (z toho přibližně 90 % případů řidiči motorového vozidla), dále 2,5 % případů je způsobeno technickými závadami dopravních prostředků, 0,1 % závadami komunikací a zbytek ostatními příčinami.[63]

Viník dopravní nehody může spáchat přestupek nebo trestný čin. Pokud se jedná o trestný čin, nejčastěji jsou v případě dopravních nehod zastoupeny nedbalostní trestné činy proti životu a zdraví, jako další jsou s nižší četností zastoupeny např. trestné činy obecně nebezpečné, úmyslné trestné činy proti životu a zdraví a další. Pro případ trestných činů proti životu a zdraví jsou v praxi případů

---

[61] KOPECKÝ, Z. Občan a dopravní nehoda. 1. vyd. Praha: Prospektrum, 1998. 198 s. ISBN 80-7175-068-9. s. 9

[62] PORADA, V. a kol. Silniční dopravní nehoda v teorii a praxi. Praha: Linde Praha, 2000. s. 378. ISBN 80-7201-212-6. s. 108-112

[63] PORADA, V. a kol. Silniční dopravní nehoda v teorii a praxi. Praha: Linde Praha, 2000. s. 378. ISBN 80-7201-212-6. s. 85

dopravních nehod nejčastěji se vyskytující trestné činy usmrcení z nedbalosti (§ 143 trestního zákoníku), ublížení na zdraví z nedbalosti (§ 148 trestního zákoníku) a těžké ublížení na zdraví z nedbalosti (§ 147 trestního zákoníku), tedy trestné činy nedbalostní.[64]

Ve vztahu k problematice odpovědnosti za následek jednání v případě nedbalostního zavinění je vyjádřena povinnost osoby zachovávat určitou opatrnost, která je v případě trestného činu v oblasti silničních dopravních nehod posuzována zejména ve vztahu k *dopravním zákonům* (zejména zákon č. 13/1997 Sb., o pozemních komunikacích, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 361/2000 Sb., o provozu na pozemních komunikacích, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 56/2001 Sb., o podmínkách provozu vozidel na pozemních komunikacích, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 56/2001 Sb., o podmínkách provozu vozidel na pozemních komunikacích, ve znění pozdějších předpisů). Tedy na základě těchto zákonů je stanovena hranice tzv. *povinné opatrnosti* v případě nedbalostních trestných činů z oblasti dopravních nehod.

Pro vznik odpovědnosti za následek jednání musí mezi porušením *povinné opatrnosti* a následkem být přítomna jak příčinná souvislost, tak musí být přítomna i skutečnost, že smyslem úpravy příslušného právního předpisu je zabránit právě následkům konkrétního druhu pro daný případ (jinými slovy právní úprava byla zavedena proto, aby nedocházelo ke konkrétnímu následku). Jako modelový (akademický) příklad takové situace lze uvést případ, kdy v místě základní školy je umístěna zákazová dopravní značka omezující nejvyšší rychlost jízdy maximálně na 20 km/h, ale řidič úsekem projede vysokou rychlostí 50 km/h a srazí v tomto úseku školáka s následkem ublížení na zdraví. Je zde existující jak příčinná souvislost, tak i smysl umístění dopravní značky právě z důvodu ochrany proti takové situaci, a tedy by zde vznikla odpovědnost řidiče za trestný čin. Jako konkrétní příklad opačné situace je případ, kdy řidič projel na světelné křižovatce na červené světelné znamení semaforu, při další jízdě za křižovatkou pak dodržoval bezpečnou rychlost a ostatní pravidla silničního provozu, ovšem za 300 metrů jízdy po závadném projetí křižovatky srazil chodce s následkem ublížení na zdraví s tím,

[64] HIRT, M. a kol. Dopravní nehody v soudním lékařství a soudním inženýrství. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2012. 160 s. ISBN 978-80-247-4308-0. s. 136

že této nehodě nemohl zabránit. Příčinná souvislost zde existuje (pokud by řidič zastavil před semaforem, chodce by nesrazil). Semafor ovšem není na křižovatce umístěn z důvodu, aby chránil chodce 300 metrů za křižovatkou, ale je umístěn na křižovatce přímo pro účel řízení dopravy do různých směrů jízdy. V tomto případě byla řidičem zachována objektivní míra opatrnosti, a pak se řidič v tomto případě nemohl dopustit nedbalostního trestného činu, ačkoliv došlo k dopravní nehodě.[65]

V definici skutkových podstat nedbalostních trestných činů proti životu a zdraví, zákonodárce zavedl pojem *„porušení důležité povinnosti ...“* (viz ustanovení § 143 odst. 2) trestního zákoníku jako kvalifikovaná skutková podstata, ustanovení § 147 odst. 2) trestního zákoníku jako kvalifikovaná skutková podstata, ustanovení § 148 odst. 1) trestního zákoníku jako základní skutková podstata), přičemž tento pojem není v zákoně blíže konkretizován. Chmelík uvádí, že za *porušení důležité povinnosti* lze považovat jen porušení takové povinnosti, které má za dané situace zpravidla za následek nebezpečí pro lidský život nebo zdraví, kdy tedy jejím porušením může snadno dojít k takovému následku. Aby bylo možno uznat, že jde o porušení důležité povinnosti, musí být zjištěno, že mezi porušením důležité povinnosti a následkem je příčinná souvislost. Tuto otázku je třeba vzhledem k významu daného ustanovení posoudit i vzhledem ke konkrétní situaci, v níž byl trestný čin v silniční dopravě spáchán.[66]

Porušením důležité povinnosti při provozu na silnicích je zejména takové porušení povinnosti řidiče motorového vozidla, které se zřetelem na sílu, rychlost a hmotnost motorových vozidel může mít za následek vážnou dopravní nehodu a které podle všeobecné zkušenosti takový následek skutečně často mívá.

Podle Vantucha nelze podat výpočet všech „důležitých povinností“ řidiče motorového vozidla. To z toho důvodu, že význam porušení kterékoliv z povinností řidiče je přímo závislé na konkrétní dopravní situaci. Tedy je možno uvést jen některé typické případy, kdy závadné jednání řidiče je podle judikatury považováno za porušení důležité povinnosti uložené podle zákona. „Především jde o řízení

[65] vlastní zdroj

[66] CHMELÍK, J. a kol. Dopravní nehody. 1. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. 540 s. ISBN 978-80-7380-211-0. s. 251

motorového vozidla pod vlivem požitého alkoholu, dále o nepřiměřeně rychlou jízdu, hlavně v zatáčce, jíž se vozidlo dostane do protisměru, předjíždění v místech, kde je to zakázáno, couvání s nákladním autem na veřejném prostranství při nedostatečné přehlednosti bez zajištění další náležitě poučenou osobou, nesledování technického stavu vozidla, zejména účinnosti brzd, o nichž řidič ví, že řádně nefungují, porušení předpisů o zastavení nebo zmírnění rychlosti jízdy za situace vytvořené vjezdem na silnici s předností v jízdě, na železniční přejezd, do nepřehledné zatáčky apod.“[67]

Podle Jelínka je mnoho trestných činů v silniční dopravě spácháno porušením důležité povinnosti uložené podle zákona. Je-li však rozhodující příčinou způsobeného následku jiná příčina, než-li je porušení povinností obviněným, např. významné spoluzavinění poškozeného při dopravní nehodě, nelze zpravidla dovodit, že pachatel spáchal trestný čin tím, že porušil důležitou povinnost, která mu byla uložena zákonem.[68]

Ve vztahu k problematice dopravních nehod existuje relativně rozsáhlá judikatura obsahující právní výklad pojmu ***porušení důležité povinnosti***, přesto ale v praxi je potřeba vždy vycházet z konkrétních okolností konkrétního případu. Pojem ***porušení důležité povinnosti*** ve svém odůvodnění velmi detailně a srozumitelně popisuje následující usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 18. 8. 2011, sp. zn. 6 Tdo 523/2011 (obsahuje mj. velmi užitečnou sumarizaci problematice relevantní judikatury):

„Ve stručnosti lze připomenout, že za porušení důležité povinnosti není možno mechanicky považovat porušení jakékoliv povinnosti vyplývající z povolání, postavení, funkce nebo ze zákona, nýbrž jen porušení takové povinnosti, jejíž porušení má za dané situace zpravidla za následek nebezpečí pro lidský život nebo zdraví, resp. kdy jejím porušením může snadno dojít k takovému následku (srov. např. č. 11/1964 Sb. rozh. tr.). Porušením důležité povinnosti při provozu na pozemních komunikacích je zejména takové porušení povinností řidiče motorového vozidla, které se zřetelem na sílu, rychlost, váhu a velikost motorového vozidla může

[67] VANTUCH, P. Trestní zákoník s komentářem, 1. vyd. Olomouc: ANAG, 2011. 1367 s. ISBN 978-80-7263-677-8. s. 500

[68] JELÍNEK, J. Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část. 6. akt. a dopl. vyd. Praha: Leges, 2017. 904 s. ISBN 978-80-7502-236-3. s. 537

mít za následek vážnou dopravní nehodu a které podle všeobecné zkušenosti takový následek skutečně často mívá (č. 33/1972 Sb. rozh. tr.). Výpočet všech důležitých povinností řidiče motorového vozidla není možný, poněvadž význam porušení kterékoli řidičské povinnosti je přímo závislý na konkrétní dopravní situaci; lze uvést jen některé typické případy, kdy závadné jednání řidiče je podle judikatury považováno za porušení důležité povinnosti, uložené podle zákona. Především jde o řízení motorového vozidla pod vlivem požitého alkoholu, dále nepřiměřeně rychlou jízdu v zatáčce, jíž se vozidlo dostane do protisměru (č. 57/1960 Sb. rozh. tr.), couvání s nákladním autem na veřejném prostranství při nedostatečné přehlednosti bez zajištění další osobou (č. 17/59 Sb. rozh. tr.), nesledování technického stavu vozidla, zejména účinnosti brzd, o nichž řidič ví, že řádně nefungují (č. 33/61 Sb. rozh. tr., č. 26/62 Sb. rozh. tr.), porušení předpisů o zastavení nebo zmírnění rychlosti jízdy za situace, vytvořené vjezdem na silnici s předností v jízdě, železniční přejezd, nepřehlednou zúženou zatáčku apod. (č. 14/61 Sb. rozh. tr.). Jako porušení důležité povinnosti soudy dále posoudily řízení motorového vozidla osobou, která nemá řidičské oprávnění a pro nedostatek zkušeností jede nepřiměřenou rychlostí, a proto vozidlo nezvládne (č. 61/1978 Sb. rozh. tr.), jízdu řidiče za snížené viditelnosti se silně znečištěnými reflektory a čelním sklem (č. 35/1979 Sb. rozh. tr.), jízdu řidiče, který se plně nevěnuje řízení, ač jede v koloně za jiným vozidlem ve vzdálenosti, která není vzhledem k rychlosti bezpečná (č. 25/1984 Sb. rozh. tr.). O porušení důležité povinnosti šlo také v dalších případech, kdy nehoda byla způsobena bezohlednou jízdou řidiče vůči chodcům nacházejícím se na vyznačeném přechodu nebo hrubě nepřiměřenou rychlostí při jízdě kolem nástupního ostrůvku, na němž bylo více lidí (č. 34/1979 Sb. rozh. tr.), a konečně i nepřiměřenou rychlostí při jízdě přes vyznačený přechod pro chodce, za situace, kdy řidič s ohledem na vozidla stojící před přechodem mohl předvídat, že na přechodu se pohybuje chodec, kterého nesmí ohrozit (č. 24/1984 Sb. rozh. tr.).

Mezi porušením důležité povinnosti a následkem trestného činu musí být příčinná souvislost (srov. přiměř. č. 31/1966 Sb. rozh. tr., č. 5/1962 Sb. rozh. tr. a č. 39/1963 Sb. rozh. tr.).“[69]

Z další judikatury obsahující výklad pojmu *porušení důležité povinnosti* je

[69] usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 18. 8. 2011, sp. zn. 6 Tdo 523/2011. www.nsoud.cz

vhodné zmínit např. usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 16. 5. 2007, sp. zn. 3 Tdo 503/2007: *„Porušení ustanovení § 11 odst. 1 zák. č. 361/2000 Sb. vede zejména v zatáčkách zpravidla k závažným dopravním nehodám s těžkými následky pro lidský život a zdraví a lze je důvodně považovat za porušení důležité povinnosti uložené podle zákona ...“*[70] (pozn. ustanovení § 11 odst. 1 zák. č. 361/2000 Sb. - citace: *„Na pozemní komunikaci se jezdí vpravo, a pokud tomu nebrání zvláštní okolnosti, při pravém okraji vozovky, pokud není stanoveno jinak.“*[71]).

V případech kvalifikovaných skutkových podstat nedbalostních trestných činů proti životu a zdraví, zákonodárce v zákonných ustanoveních použil pojem *„hrubé porušení zákonů o bezpečnosti dopravy“* (ustanovení § 143 odst. 3) trestního zákoníku, ustanovení § 147 odst. 3) trestního zákoníku, ustanovení § 148 odst. 2) trestního zákoníku), přičemž tento pojem není v zákoně blíže konkretizován. Šámal uvádí, že „hrubým porušením zákonů je tak intenzivní porušení některé zákonné normy nebo norem, které má zpravidla za následek způsobení smrti člověka, tedy vyvolává reálné nebezpečí, že dojde k smrtelnému následku předpokládanému v ustanovení § 143, přičemž však musí jít o podstatně závažnější porušení předpisů, než je porušení důležité povinnosti ve smyslu § 143 odst. 2). Zejména se jedná o případy, při nichž bylo porušeno více různých norem příslušného dopravního předpisu.“[72]

Výklad pojmu *„hrubé porušení zákonů o bezpečnosti dopravy“* (*zákony o bezpečnosti dopravy* pro oblast silničních dopravních nehod znamenají zejména uvedené *dopravní zákony* viz text výše) obsahuje dále obsáhlá judikatura. Nejvyšší soud České republiky v usnesení ze dne 16. 5. 2007 sp. zn. 3 Tdo 1190/2015 uvádí srozumitelný příklad rozdílu mezi *porušením důležité povinnosti* a *hrubým porušením zákonů o bezpečnosti dopravy*:

---

[70] usnesení Nejvyššího soudu České republiky z 16. 5. 2007, sp. zn. 3 Tdo 503/2007. www.nsoud.cz

[71] § 11 odst. 1 zák. č. 361/2000 Sb. , o provozu na pozemních komunikacích, ve znění pozdějších předpisů

[72] ŠÁMAL, P. Trestní zákoník: komentář. 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012. 3632 s. ISBN: 978-80-7400-428-5. s. 1343

„Rozdíl mezi hrubým porušením zákonů o bezpečnosti dopravy podle § 143 odst. 3 tr. zákoníku a porušením důležité povinnosti podle § 143 odst. 2 tr. zákoníku spočívá v intenzitě vztahu mezi porušenou povinností a potencialitou způsobení následku chráněného trestním zákoníkem. Praxe v případě § 143 odst. 3 tr. zákoníku dovodila např. situaci, kdy pachatel v podnapilém stavu a nepřiměřenou rychlostí řídí vozidlo, u kterého nefungují brzdy. Na tomto příkladě je patrný rozdíl mezi porušením důležité povinnosti a hrubým porušením. V případě nepřiměřené rychlosti a v podnapilém stavu totiž pravidelně dochází k výraznému riziku, že dojde k nehodě a může dojít ke smrti, přičemž se jedná o porušení důležité povinnosti . Oproti tomu, pokud pachatel za takové situace navíc řídí vozidlo s nefunkčními brzdami, je riziko smrti v případě nepřiměřené rychlosti fakticky nevyhnutelné.“[73]

Nejvyšší soud České republiky v usnesení ze dne 4. 5. 2005 sp. zn. 8 Tdo 556/2005 uvádí mj. užitečnou sumarizaci některých případů judikatury z oblasti tématu *hrubého porušení zákonů o bezpečnosti dopravy*:

„Za hrubé porušení předpisů o bezpečnosti dopravy je judikaturou považováno např. řízení pod vlivem alkoholu na motocyklu, o němž pachatel ví, že je technicky nedostatečně vybaven, zejména má slabá světla a neúčinné brzdy, je-li pachatel v době řízení pod silným vlivem alkoholu a jede rychlostí, která je nepřiměřená viditelnosti a technickému stavu motocyklu (k tomu č. 13/1972 Sb. rozh. tr.) nebo řízení pod silným vlivem alkoholu, nepřiměřenou rychlostí automobilem, který nebyl upraven pro přepravu osob a ve kterém pachatel vezl celkem šest dalších osob (č. 44/1998 Sb. rozh. tr.) Za hrubé porušení předpisů o bezpečnosti dopravy je též považována riskantní jízda pod vlivem alkoholu rychlostí, jež je nepřiměřená i z technického hlediska stavu vozovky, vedoucí k tomu, že po projetí zatáčky vozidlo vjede do protisměru nebo vedoucí k vyjetí mimo vozovku do prostoru zastávky MHD a na chodník (např. usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích – pobočka v Táboře ze dne 17. 12. 1997, sp. zn. 14 To 337/97, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 8. 2004, sp. zn. 8 Tdo 915/2004).“[74]

Vantuch uvádí, že „hrubým porušením zákonů je intenzivní porušení některé zákonné normy nebo norem, které má za dané situace zpravidla za následek

[73] usnesení Nejvyššího soudu České republiky z 16. 5. 2007 sp. zn. 3 Tdo 1190/2015. www.nsoud.cz

[74] usnesení Nejvyššího soudu České republiky z 4. 5. 2005 sp. zn. 8 Tdo 556/2005. www.nsoud.cz

způsobení smrti člověka, tedy vyvolává reálné nebezpečí, že dojde k smrtelnému následku. Jedná se o případy, kdy pachatel poruší více norem určitého právního předpisu, např. poruší zákaz předjíždění a současně výrazně překročí nejvyšší povolenou rychlost jízdy motorového vozidla v obci. Nebo může jít o případy, při nichž je porušeno více různých norem příslušného dopravního předpisu, např. řidič jede v podnapilém stavu a nepřiměřenou rychlostí s vozidlem, u kterého nefungují brzdy.“[75]

V právní praxi případů z oblasti dopravních nehod při řešení problematiky zavinění je uplatňován princip tzv. *omezené důvěry*, který spočívá v tom, že se řidič při provozu na pozemních komunikacích může spoléhat na to, že ostatní účastníci budou dodržovat pravidla silničního provozu, pokud z konkrétních okolností nevyplývá opak.[76] Princip omezené důvěry popisuje Jelínek následujícím způsobem: „řidič se může spoléhat, že ostatní účastníci silničního provozu budou dodržovat pravidla silničního provozu, pokud z konkrétních okolností nevyplyne opak.“[77] Tento princip je vyspělým moderním přístupem k právní úpravě a je obsažen ve většině právních úpravách států Evropy a vyspělých států světa. V Československé republice platil až do jeho zavedení v historii princip opačný, a sice tzv. *princip nedůvěry* - dle jeho výkladu nebylo možné spoléhat na to, že ostatní účastníci silničního provozu právní předpisy dodrží. Chmelík *princip nedůvěry* charakterizuje jako princip, „který byl restriktivně uplatňován jen vůči řidičům, podporován zejména stanoviskem vlastní nebezpečnosti motorových vozidel při jízdě, malou znalostí dopravních předpisů ve veřejnosti a všeobecně pojímaným názorem, že si člověk ještě nezvykl na rychlý postup motorizace.“[78]

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 6 Tdo 143/2011 z 29. 3. 2011 ve věci principu *omezené důvěry* uvádí, že důvodně spoléhat na to, že účastníci silničního provozu dodrží pravidla silničního provozu, je možné jen v

[75] VANTUCH, P. Trestní zákoník s komentářem, 1. vyd. Olomouc: ANAG, 2011. 1367 s. ISBN 978-80-7263-677-8. s. 473

[76] nález Ústavního soudu České republiky z 19. 7. 2016 sp. zn. IV. ÚS 3159/15. www.usoud.cz

[77] JELÍNEK, J. Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část. 6. akt. a dopl. vyd. Praha: Leges, 2017. 904 s. ISBN 978-80-7502-236-3. s. 537

[78] CHMELÍK, J. a kol. Dopravní nehody. 1. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. 540 s. ISBN 978-80-7380-211-0. s. 256

případě, pokud z konkrétních okolností neplyne obava, že tomu tak nebude:

„Zásada tzv. omezené důvěry v dopravě znamená, že řidič motorového vozidla může spoléhat na dodržení dopravních předpisů ostatními účastníky provozu na pozemních komunikacích, nevyplývá-li z konkrétní situace opak. Výjimkou z této zásady jsou případy, kdy ze situace v provozu na pozemních komunikacích vyplývá povinnost dbát zvýšené opatrnosti nebo s předstihem reagovat na situaci, aby bylo zabráněno kolizi (např. na komunikacích nebo v jejich blízkosti se pohybují děti, osoby těžce zdravotně postižené, přestárlé, zjevně volně pobíhající zvířata nebo to vyplývá z existence instalovaných dopravních značek). Důvodně spoléhat na to, že tito účastníci silničního provozu dodrží pravidla silničního provozu může jen v případě, pokud z konkrétních okolností neplyne obava, že tomu tak nebude. Mohou však nastat situace, kdy i tito účastníci vytvoří řidiči svým náhlým neočekávaným a nepředvídatelným vstoupením do vozovky překážku, jež může být pro řidiče i objektivně nezvládnutelná. V takovém případě řidič neodpovídá za vzniklý protiprávní následek.“[79]

Pro právní praxi, která je velmi komplexní a často velmi komplikovaná, je velmi důležitá především značně obsáhlá judikatura z oblasti dopravních nehod v silniční dopravě. Níže uvádím velmi stručný výběr několika důležitých (mj. i velmi zajímavých) judikátů z reálné praxe, vztahujících se k problematice zavinění z nedbalosti v oblasti silničních dopravních nehod.

Nejvyšší soud České republiky v usnesení sp. zn. 6 Tdo 143/2011 z 29. 3. 2011 ve věci problematiky dání přednosti v jízdě uvádí: *„Dát přednost v jízdě ve smyslu ustanovení § 2 odst. 2 vyhlášky č. 99/1989 Sb. neznamená povinnost řidiče počínat si tak, aby žádným způsobem neomezil směr nebo rychlost jízdy řidiče, který má přednost v jízdě. Řidič poruší takovou povinnost jen tehdy, jestliže vytvoří dopravní situaci, kdy řidič, který má přednost v jízdě, musí, aby se vyhnul střetu s jeho vozidlem, učinit takový zásah do řízení, který lze charakterizovat jako náhlou změnu směru nebo rychlosti jízdy. Tím není např. mírné přibrzdění nebo plynulé přejetí do jiného jízdního pruhu za okolností, kdy k těmto manévrům má řidič*

[79] usnesení Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 6 Tdo 143/2011 z 29. 3. 2011. www.nsoud.cz

dostatek času a není jim na překážku stav vozovky nebo dopravní situace.“[80]

Okresní soud Nový Jičín v rozsudku sp. zn. 2 T 71/97 z 28. 8. 1997 ve věci problematiky bezpečného výkonu jízdy řidičem uvádí: *„Jestliže řidič před započetím jízdy spoléhá na to, že ji může bezpečně vykonávat, ačkoliv ví o okolnostech, které by mohly mít negativní vliv na jeho schopnost ovládat motorové vozidlo, a přesto těmto okolnostem nepřizpůsobí ani režim své jízdy, zejména zařazováním častějších zastávek s přiměřenou dobou odpočinku, pak odpovídá za škodlivý následek dopravní nehody i v případě, že ke ztrátě kontroly nad vozidlem dojde v důsledku náhlé indispozice vyvolané výše uvedeným stavem“*[81]

Nejvyšší soud České republiky v usnesení sp. zn. 4 Tz 295/2000 z 9. 1. 2001 ve věci problematiky srážky a usmrcení chodce přebíhajícího dálnici řidičem automobilu uvádí: *„Řidiče automobilu, který při jízdě po dálnici povolenou rychlostí srazí a usmrtí osobu přebíhající dálnici, aniž mohl střetu s takovou osobou zabránit, nelze uznat vinným trestným činem ublížení na zdraví podle § 224 tr. zák.“*[82]

Nejvyšší soud České republiky v rozsudku sp. zn. 5 Tz 286/2000 z 17. 1. 2001 ve věci problematiky vztahu dodržení dovolené a přiměřené rychlosti jízdy a zavinění řidiče na střetu a zranění chodce uvádí: *„Dodržení dovolené a přiměřené rychlosti jízdy [§ 7 odst. 1 písm. c) zákona č. 12/1997 Sb., o bezpečnosti a plynulosti provozu na pozemních komunikacích, ve znění pozdějších předpisů, § 16 odst. 1, 3 vyhlášky č. 99/1989 Sb., o pravidlech provozu na pozemních komunikacích, ve znění pozdějších předpisů] samo o sobě ještě nevylučuje zavinění obžalovaného jako řidiče na střetu jím řízeného motorového vozidla s chodcem a na zranění chodce.“*[83]

Nejvyšší soud České republiky v usnesení sp. zn. 11 Tz 128/2001 z 10. 8. 2001 ve věci problematiky dopravní nehody v případě neosvětleného chodce uvádí: *„Prodloužení vzdálenosti potřebné k zastavení motorového vozidla o zvláštní reakční dobu pro rozlišení neosvětleného chodce, který náhlým vstupem do vozovky vytvořil těžko zjistitelnou a rozeznatelnou překážku, nelze požadovat po řidiči, který*

[80] rozsudek Okresního soudu Nový Jičín z 28. 8. 1997 sp. zn. 2 T 71/97. Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek, Nejvyšší soud, číslo sb. 8/2000, ročník LII, sbírkové č. 44/2000

[81] rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 3 Tz 139/2000 z 29. 6. 2000. www.nsoud.cz

[82] usnesení Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 4 Tz 295/2000 z 9. 1. 2001. www.nsoud.cz

[83] rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 5 Tz 286/2000 z 17. 1. 2001. www.nsoud.cz

věnoval řízení dostatečnou pozornost a jel rychlostí přiměřenou vzdálenosti, na kterou měl s ohledem na dosvit světlometů rozhled [§ 5 odst. 1 písm. b), § 16 odst. 1 vyhlášky č. 99/1989 Sb., ve znění pozdějších předpisů], pokud šlo o jinak přehledný úsek vozovky, kde nic nenasvědčovalo tomu, že by hrozilo zvýšené nebezpečí vstupu chodců do vozovky. Za těchto okolností nelze dospět jinému závěru, než že k zavinění dopravní nehody došlo porušením povinností chodce jako účastníka silničního provozu.“[84]

5.2 Oblast zdravotních služeb

Pro oblast zdravotních služeb je v právní praxi používán pojem *„lege artis“*. Pojem *lege artis* vznikl zkrácením z latinského *„de lege artis medicinae“*, tedy podle pravidel umění lékařského. Pojem *lege artis* se týká správnosti a odbornosti provedení odborného postupu v rámci poskytování zdravotních služeb. Interpretace pojmu *lege artis* je v právní praxi zásadní pro rozhodnutí o tom, zda-li existuje pochybení v rámci poskytování zdravotní služby, a tedy který je i zásadní pro problematiku stanovení případné trestněprávní odpovědnosti. Zda-li byl postup v rámci poskytování zdravotní služby proveden *lege artis* či nikoliv (tzv. *„non lege artis“*), je v právní praxi úloha často velmi komplexní a komplikovaná, stává se předmětem sporu či diskuzí, je často nutné zkoumání provedeného postupu a okolností znalci či znaleckými ústavy, a to v souvislosti s tím, že pro tento pojem *lege artis* neexistuje žádná zcela přesná legální definice.[85] Tento neurčitý právní pojem *lege artis* je vykládán vždy pro konkrétní případ, a při jeho interpretaci je nutné vycházet z ustanovení jednotlivých právních předpisů upravujících poskytování zdravotních služeb.[86] V neposlední řadě existuje velmi obsáhlá judikatura ve vztahu k oblasti zdravotních služeb a pojmu *lege artis*.

Tedy v právní praxi používaný pojem *lege artis* se týká správně provedeného odborného postupu při poskytování zdravotních služeb, resp. povinnosti poskytovat zdravotní služby odborně a správným postupem. Není-li poskytování zdravotních služeb provedeno správným odborným postupem, jedná

[84] usnesení Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 11 Tz 128/2001 z 10. 8. 2001. www.nsoud.cz

[85] STOLÍNOVÁ J., MACH J.: Právní odpovědnost v medicíně. 2. vyd. Praha: Galén, 2010. 313 s. ISBN 978-80-726-2686-1. s. 159

[86] ŠUSTEK, P., HOLČAPEK, T. a kol.: Zdravotnické právo. Praha: Wolters Kluwer, 2017. 852 s. ISBN 978-80-7552-321-1. s. 296

se potom o případ tzv. *non lege artis*.

Úmluva na ochranu lidských práv a důstojnosti lidské bytosti v souvislosti s aplikací biologie a medicíny, č. 96/2001 ve Sbírce mezinárodních smluv (účinnost Úmluvy od 1. 10. 2001), tj. právní předpis síly mezinárodní smlouvy, upravující poskytování zdravotní péče v České republice, ve svém článku 4 ustanovuje povinnost provádět jakýkoliv zákrok v oblasti péče o zdraví, včetně vědeckého výzkumu, v souladu s příslušnými profesními povinnostmi a standardy:

„Jakýkoli zákrok v oblasti péče o zdraví, včetně vědeckého výzkumu, je nutno provádět v souladu s příslušnými profesními povinnostmi a standardy.“[87]

Z vysvětlující zprávy k Úmluvě na ochranu lidských práv a důstojnosti lidské bytosti v souvislosti s aplikací biologie a medicíny vyplývá, že veškeré zdravotní výkony musí být prováděny v souladu s platným právem daného státu s doplněním resp. rozvojem příslušnými profesními pravidly stanovenými příslušnou profesní komorou.[88]

Před nabytím účinnosti zákona č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o zdravotních službách“), byl pojem *lege artis* vykládán pomocí ustanovení § 11 odst. 1) zákona č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu, ve znění pozdějších předpisů (tento zákon byl nahrazen zákonem o zdravotních službách, stejně jako i zákon č. 160/1992 Sb., o zdravotní péči v nestátních zdravotnických zařízeních): *„Zdravotní péči poskytují zdravotnická zařízení státu, obcí, fyzických a právnických osob v souladu se současnými dostupnými poznatky lékařské vědy.“*[89]

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 7 Tdo 219/2005 z 22. 3. 2005, který se stal základem pro celou řadu dalších soudních rozhodnutí nejen v oblasti trestního práva a výkladu pojmu *„lege artis“*, definuje porušení

[87] čl. 4 Úmluvy na ochranu lidských práv a důstojnosti lidské bytosti v souvislosti s aplikací biologie a medicíny, č. 96/2001 Sb. m. s.

[88] PTÁČEK, R.; BARTŮNĚK, P.; MACH, J. Lege artis v medicíně. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2013. 232 s. ISBN 978-80-247-5126-9. s. 24

[89] ustanovení § 11 odst. 1) zákona č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu, ve znění pozdějších předpisů

pravidel *„lege artis“* jako: *„V trestně právní nauce se běžně považuje za porušení lege artis, pokud lékař při výkonu svého povolání nedodrží rámec pravidel vědy a medicínských postupů, a to v mezích daných rozsahem svých úkolů, podle pracovního zařazení i konkrétních podmínek a objektivních možností. Nejvyšší soud v této souvislosti konstatuje, že chyba v diagnóze sama o sobě ještě nemusí mít charakter nedbalosti, ani jednání non lege artis. Může tomu tak být v případě, je-li nesprávná diagnóza důsledkem závažného porušení postupů pro její určování, např. v případě bezdůvodného nevyužití dostupných diagnostických metod. Postup lékaře je ovšem vždy nutno hodnotit tzv. ex ante, tj. na základě informací, které měl lékař v době rozhodování k dispozici“*[90]

Dne 1. 4. 2012 nabyl účinnosti zákon č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o zdravotních službách“), který je skutečně významný, komplexní speciální právní předpis kodexového typu upravující poskytování zdravotních služeb[91]. Na zákon o zdravotních službách dále navazuje zákon č. 373/2011 Sb., o specifických zdravotních službách, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 374/2011 Sb., o zdravotnické záchranné službě, ve znění pozdějších předpisů. Tyto tři zákony jsou pilířem reformy oblasti upravující poskytování zdravotních služeb a staly se důležitým prvkem na cestě k moderní právní úpravě provádějící Úmluvu na ochranu lidských práv a důstojnosti lidské bytosti v souvislosti s aplikací biologie a medicíny.[92] Zejména tyto právní předpisy jsou zásadní pro nedbalostní trestné činy proti životu a zdraví z předmětné oblasti zdravotních služeb.

V aktuálně platné právní úpravě v České republice pojem *„lege artis“* zákonodárce definoval pomocí pojmu *„náležitá odborná úroveň“* v ustanovení § 4 odst. 5) zákona o zdravotních službách následovně: *„Náležitou odbornou úrovní se rozumí poskytování zdravotních služeb podle pravidel vědy a uznávaných medicínských postupů, při respektování individuality pacienta, s ohledem na*

[90] rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 7 Tdo 219/2005 z 22. 3. 2005. www.nsoud.cz

[91] ŠUSTEK, P., HOLČAPEK, T. a kol.: Zdravotnické právo. Praha: Wolters Kluwer, 2017. 852 s. ISBN 978-80-7552-321-1. s. 41

[92] ŠUSTEK, P., HOLČAPEK, T. a kol.: Zdravotnické právo. Praha: Wolters Kluwer, 2017. 852 s. ISBN 978-80-7552-321-1. s. 42

konkrétní podmínky a objektivní možnosti.“[93]

Tato definice *„náležité odborná úrovně“* zákonodárcem v zákoně o zdravotních službách, je podle mého názoru silně inspirována výše uvedeným rozsudkem Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 7 Tdo 219/2005 z 22. 3. 2005.

Dále zákon o zdravotních službách v ustanovení § 45 odst. 1) konkretizuje termín náležité odborné úrovně ve vztahu k poskytovatelům zdravotních služeb, kde jim ukládá následující povinnost: *„vytvořit podmínky a opatření k zajištění uplatňování práv a povinností pacientů a dalších oprávněných osob, zdravotnických pracovníků a jiných odborných pracovníků při poskytování zdravotních služeb.“*[94]

V případě použití metod a postupů, které nejsou dosud obecně přijaty, je lze použít pouze v rámci lékařského experimentu při dodržení všech pravidel, které v našich podmínkách stanoví zejména zákon č. 373/2011 Sb., o specifických zdravotních službách, ve znění pozdějších předpisů.[95]

Podle ustanovení § 2 odst. 2) písm. i) zákona č. 220/1991 Sb., o České lékařské komoře, České stomatologické komoře a České lékárnické komoře, ve znění pozdějších předpisů, jsou v České republice pouze tyto tři stavovské komory oprávněny pro své členy vydávat závazná stanoviska k odborným problémům poskytování zdravotních služeb a ve zdravotnickém výzkumu.[96] Významnou úlohu zastupuje Etický kodex České lékařské komory, který jako stavovský předpis stanovuje lékařům určité povinnosti pro výkon jejich povolání. Lékař v rámci své odborné způsobilosti a kompetence svobodně volí a provádí preventivní, diagnostické a léčebné úkony, které odpovídají současnému stavu lékařské vědy, a

[93] § 4 odst. 5) zákona č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování, ve znění pozdějších předpisů

[94] § 45 odst. 1) zákona č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování, ve znění pozdějších předpisů

[95] PTÁČEK, R.; BARTŮNĚK, P.; MACH, J. Lege artis v medicíně. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2013. 232 s. ISBN 978-80-247-5126-9. s. 24

[96] § 2 odst. 2) písm. i) zákona č. 220/1991 Sb., o České lékařské komoře, České stomatologické komoře a České lékárnické komoře, ve znění pozdějších předpisů

které pro nemocného považuje za nejvýhodnější.[97]

V usnesení Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 8 Tdo 1421/2008 z 10. 12. 2008 byla řešena otázka závaznosti metodických pokynů, vydaných v té době ze strany občanského sdružení České lékařské společnosti Jana Evangelisty Purkyně, jako dobrovolného sdružení osob. Nejvyšší soud v tomto rozsudku uvádí, že doporučení občanského sdružení nemohou být pro lékaře závazná, a tedy i v rozsudku řešený případ, kdy lékař nedodržel postup uvedený ve směrnici vydané tímto v té době občanským sdružením, pak neznamená, že se jedná o případ jednání lékaře *non lege artis* a dále toto rozhodnutí zobecňuje také na všechny zdravotnické pracovníky v České republice: *„…je třeba uvést, že Česká lékařská společnost J. E. Purkyně nemohla vydat takové závazné standardy, které by byl obviněný jako lékař záchranné služby povinen dodržovat. Česká lékařská společnost Jana Evangelisty Purkyně je totiž "dobrovolné nezávislé sdružení fyzických osob lékařů, farmaceutů a ostatních pracovníků ve zdravotnictví a příbuzných oborech, příp. osob právnických" (srov. § 1 odst. 1 jejích Stanov). Je tedy občanským sdružením, a už proto její doporučení nemohou být pro lékaře (příp. další sdružené osoby) závazná, natož aby mohla být považována za obecně závazné standardy nejen pro její členy, ale dokonce i pro všechny zdravotnické pracovníky v České republice.“*[98]

Práva a povinnosti v rámci poskytování zdravotních služeb, z nichž lze vyvozovat protiprávnost spáchaného trestného činu, jsou zakotveny dále v soukromoprávní úpravě, zejména v ustanovení zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „občanský zákoník“), upravující smlouvu o péči o zdraví[99], v ustanovení § 2636 odst. 1 občanského zákoníku: *„poskytovatel vůči příkazci zavazuje pečovat v rámci svého povolání nebo předmětu činnosti o zdraví ošetřovaného, ať již je jím příkazce nebo třetí osoba“*[100].

Při poskytování zdravotní péče se vždy předpokládá, že se tak bude dít s

[97] §2 odst. 1) etického kodexu České lékařské komory

[98] usnesení Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 8 Tdo 1421/2008 z 10. 12. 2008. www.nsoud.cz

[99] SVEJKOVSKÝ J., VOJTEK, P., ARNOŠTOVÁ, L. a kol.: Zdravotnictví a právo. 1. vyd. Praha: C.H. BECK, 2016. 488 s. ISBN 978-80-7400-619-7. s. 384

[100] § 2636 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

respektováním osobnosti ošetřovaného. Medicínský úkon často představuje zásah do osobnosti člověka, což platí jak pro léčebné, tak i pro jiné diagnostické, preventivní, estetické a další zákroky. K tomu, aby mohl být takový zásah proveden v souladu s právem, musí existovat subjektivní oprávnění na straně toho, kdo jej hodlá vykonat. Osobnost člověka je v současné době vnímána jako chráněná sféra, zahrnující přirozená a nedotknutelná práva, do kterých nikdo nesmí bez souhlasu, či jiného zákonného oprávnění zasahovat. Takovýto zásah je tedy považován za protiprávní, ledaže ten, kdo zásah provedl, dokáže, že měl k tomu dostatečné oprávnění.[101]

Zdravotní služby a zdravotní péče musí být (až na výjimky) poskytována na základě souhlasu pacienta. Jedná se o princip tzv. *„informovaného souhlasu pacienta“*.

Úmluva na ochranu lidských práv a důstojnosti lidské bytosti v souvislosti s aplikací biologie a medicíny ve svém článku 5 definuje souhlas pacienta následovně: *„Jakýkoli zákrok v oblasti péče o zdraví je možno provést pouze za podmínky, že k němu dotčená osoba poskytla svobodný a informovaný souhlas. Tato osoba musí být předem řádně informována o účelu a povaze zákroku, jakož i o jeho důsledcích a rizicích. Dotčená osoba může kdykoli svobodně svůj souhlas odvolat.“*[102]

Informovaný souhlas pacienta je dále v právním řádu České republiky definován pomocí v ustanovení § 28 odst. 1 zákona o zdravotních službách: *„Zdravotní služby lze pacientovi poskytnout pouze s jeho svobodným a informovaným souhlasem, nestanoví-li tento zákon jinak.“*[103],

a ustanovení § 2642 občanského zákoníku:

„(1) Ke každému úkonu v rámci péče o zdraví se vyžaduje souhlas ošetřovaného, ledaže zákon stanoví, že souhlasu není třeba. Odmítne-li ošetřovaný souhlas, potvrdí to poskytovateli na jeho žádost v písemné formě.

[101] ŠUSTEK, P., HOLČAPEK, T. a kol.: Zdravotnické právo. Praha: Wolters Kluwer, 2017. 852 s. ISBN 978-80-7552-321-1. s. 233

[102] čl. 5 Úmluvy na ochranu lidských práv a důstojnosti lidské bytosti v souvislosti s aplikací biologie a medicíny, č. 96/2001 Sb. m. s.

[103] ustanovení § 28 odst. 1 zákona č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování, ve znění pozdějších předpisů

(2) Požádá-li o to poskytovatel nebo ošetřovaný, potvrdí mu druhá strana v písemné formě, k čemu byl souhlas udělen.“.[104]

Tedy prvek protiprávnosti, jako obligatorní znak trestného činu, bude pro případy z oblasti zdravotních služeb existující typicky při postupu provedeným způsobem *non lege artis*, porušení povinností vyplývajících ze zákonů upravujících podmínky poskytování zdravotních služeb nebo v případě chybějícího *informovaného souhlasu pacienta* v případě, že se nebude jednat o okolnost vylučující protiprávnost takového jednání. Samotný *informovaný souhlas pacienta* nelze považovat za okolnost vylučující protiprávnost, ale je na něj třeba nahlížet jako na jednu z podmínek právnosti zákroku v oblasti péče o zdraví.[105] Nutným předpokladem vzniku trestní odpovědnosti je dále příčinná souvislost mezi protiprávním jednáním a následkem, jak je detailně uvedeno v předchozím textu.

V právní praxi v oblasti zdravotních služeb jsou nejčastěji zastoupené z nedbalostních trestných činů proti životu a zdraví, trestný čin ublížení na zdraví z nedbalosti (§ 148 trestního zákoníku), následně trestný čin těžké ublížení na zdraví z nedbalosti (§ 147 trestního zákoníku) a usmrcení z nedbalosti (§ 143 trestního zákoníku). Kvalifikované skutkové podstaty těchto trestných činů stanoví vyšší sankci pro zdravotnické pracovníky při *porušení důležité povinnosti* vyplývající z jejich povolání. Jak bylo uvedeno v předchozím textu výše, poskytovatel zdravotních služeb je povinen poskytovat je *lege artis* a s *informovaným souhlasem pacienta*, kdy porušení *lege artis* či absence *informovaného souhlasu pacienta* znamená tzv. *porušení důležité povinnosti* ve smyslu ustanovení trestního zákoníku.[106] *Hrubé porušení zákona* o bezpečnosti práce, zákona o ochraně životního prostředí anebo hygienických zákonů, je vztaženo pro oblast zdravotních služeb zejména k zákonu č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách, zákonu č. 373/2011 Sb., o specifických zdravotních službách, zákonu č. 374/2011 Sb., o

[104] § 2642 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

[105] CÍSAŘOVÁ D., SOVOVÁ O. a kol.: Trestní právo a zdravotnictví, druhé upr. a rozšíř. vyd. Praha: Orac, 2004. 183 s. ISBN 80-86199-75-4. s. 48

[106] ŠUSTEK, P., HOLČAPEK, T. a kol.: Zdravotnické právo. Praha: Wolters Kluwer, 2017. 852 s. ISBN 978-80-7552-321-1. s. 355

zdravotnické záchranné službě a zákonu č. 227/2006 Sb., o výzkumu na lidských embryonálních kmenových buňkách a souvisejících činnostech a o změně některých zákonů.[107]

Jako konkrétní příklad z praxe ve věci postupu *non lege artis* uvádím následující:

„Po dopravní nehodě byl do nemocnice přivezen pacient s řadou zranění, mj. byla též poraněna hlava. Službu konající lékař na chirurgickém oddělení mu věnoval maximální pozornost, soustředil se však na zranění hlavy a až po delší době pojal podezření, že dochází k vnitřnímu krvácení. Přivolal příslužbu, pacient byl operován a příčina vnitřního krvácení odstraněna. Pacient však ještě před převozem na specializované pracoviště zemřel v důsledku velké ztráty krve. Ze znaleckých posudků vyplynulo, že lékař měl a mohl dříve diagnostikovat vnitřní krvácení a za pomoci příslužby učinit příslušný zákrok k jeho odstranění. Lékař byl odsouzen k podmíněnému trestu a zákazu činnosti.“[108]

„Obvodní lékař byl povolán k pacientovi, který si stěžoval na prudkou bolest v oblasti hrudníku a sám si „diagnostikoval“ infarkt. Po vyšetření provedeném v terénu za použití fonendoskopu bez EKG či dalších vyšetření lékař usoudil, že nejde o infarkt ani jiný závažný stav a pacienta ponechal v domácím léčení s tím, aby za dva dny přišel na kontrolu. Pacient v noci zemřel. Jako příčina smrti byl konstatován infarkt. Podle znaleckého posudku nepostupoval obvodní lékař lege artis, pokud se při daných příznacích spokojil s vyšetřením tak, jak jej provedl, a nenařídil ihned další vyšetření, nezbytná k tomu, aby byla stanovena – s ohledem na subjektivní stesky pacienta – správná diagnóza. Lékař byl odsouzen k podmíněnému trestu odnětí svobody, zákaz činnosti uložen nebyl.“[109]

[107] SVEJKOVSKÝ J., VOJTEK, P., ARNOŠTOVÁ, L. a kol.: Zdravotnictví a právo. 1 vydání. Praha: C.H. BECK, 2016. 488 s. ISBN 978-80-7400-619-7. s. 418

[108] STOLÍNOVÁ J., MACH J.: Právní odpovědnost v medicíně. 2. vyd. Praha: Galén, 2010. 313 s. ISBN 978-80-726-2686-1. s. 44

[109] STOLÍNOVÁ J., MACH J.: Právní odpovědnost v medicíně. 2. vyd. Praha: Galén, 2010. 313 s. ISBN 978-80-726-2686-1. s. 44 - 45

5.3 Oblast pracovních úrazů

Vlastní pojem *„pracovní úraz“* zákonodárce definoval v zákoně č. 262/2006 Sb., zákoníku práce, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákoník práce“) v ustanovení § 271k:

„(1) Pracovním úrazem pro účely tohoto zákona je poškození zdraví nebo smrt zaměstnance, došlo-li k nim nezávisle na jeho vůli krátkodobým, náhlým a násilným působením zevních vlivů při plnění pracovních úkolů nebo v přímé souvislosti s ním (§ 273 a 274).

(2) Jako pracovní úraz se posuzuje též úraz, který zaměstnanec utrpěl pro plnění pracovních úkolů.

(3) Pracovním úrazem není úraz, který se zaměstnanci přihodil na cestě do zaměstnání a zpět.“[110]

Z právního hlediska je pracovní úraz charakterizován jako poškození zdraví nebo smrt, způsobené zaměstnanci při plnění pracovních úkolů nebo v přímé souvislosti s ním nezávisle na jeho vůli, náhlým, násilným a krátkodobým působením vnějších vlivů (např. mechanických, chemických, psychických apod.), s nimiž zaměstnanec přichází v pracovním procesu do styku při plnění pracovních úkolů.

Aby se jednalo o pracovní úraz, je tedy nutné, aby byly splněny dvě obligatorní podmínky: jedná se o poškození zdraví nebo smrt zaměstnance, ke kterému došlo nezávisle na jeho vůli krátkodobým, náhlým a násilným působením zevních vlivů (skutkový děj - tzv. *úrazový děj*), a zároveň k poškození zdraví došlo při plnění pracovních úkolů nebo v přímé souvislosti s ním.

První podmínkou pro kvalifikaci poškození zdraví jako pracovního úrazu tedy je, aby k poškození zdraví došlo v důsledku skutkového děje - tzv. úrazového děje. K poškození zdraví tedy musí dojít následkem působení zevních vlivů jako je fyzické či psychické přetížení a které jsou svou povahou krátkodobé, náhlé a násilné, přitom ale musí jít o příčinu podstatnou, důležitou a značnou.[111] O úrazový

[110] § 271k zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů

[111] usnesení Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 21 Cdo 1235/2011 z 5. 10. 2011. www.nsoud.cz

děj se může jednat také „v případech poškození zdraví, které nastalo při náhlém napětí sil, velké námaze, nezvyklém úsilí, kdy pracovní výkon přesahuje hranice obvyklé, každodenně vykonávané práce nebo je sice konán v hranicích obvyklé těžké práce, ale za nepříznivých okolností, anebo pohybuje se sice v hranicích obvyklé namáhavé práce, pro kterou však organismus zaměstnance není přizpůsoben nebo na kterou svými schopnostmi nestačí.“[112]

Zákonodárcem použitý pojem *„zevní vliv“* je velmi obecný a není zákonem detailně definován a tedy jeho výklad je prováděn zejména pomocí obsáhlé judikatury. Např. rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 21 Cdo 2259/2011 z 20. 11. 2012 uvádí v případě zaměstnance, který se účastnil sportovní hry v rámci sportovních dnů zaměstnavatele, že dokonce i špatné došlápnutí zaměstnance při dobíhání míče je zevním vlivem.[113]

Pojem *„plnění pracovních úkolů“* zákonodárce zakotvil v ustanovení § 273 zákoníku práce jako výkon pracovních povinností vyplývajících z pracovního poměru a z právních vztahů založených dohodami o pracích konaných mimo pracovní poměr, jinou činnost vykonávanou na příkaz zaměstnavatele a činnost, která je předmětem pracovní cesty, téže činnost konaná pro zaměstnavatele na podnět odborové organizace, rady zaměstnanců, popřípadě zástupce pro oblast bezpečnosti a ochrany zdraví při práci či zástupce zaměstnanců v Evropské radě zaměstnanců nebo ostatních zaměstnanců, popřípadě činnost konaná pro zaměstnavatele z vlastní iniciativy, pokud k ní zaměstnanec nepotřebuje zvláštní oprávnění nebo ji nevykonává proti výslovnému zákazu zaměstnavatele, jakož i dobrovolná výpomoc organizovaná zaměstnavatelem.*[114]*

Zákonodárce v ustanovení § 274 zákoníku práce uvedl, že *„v přímé souvislosti s plněním pracovních úkolů“* jsou úkony potřebné k výkonu práce a úkony během práce obvyklé nebo nutné před počátkem práce nebo po jejím skončení a úkony obvyklé v době přestávky v práci na jídlo a oddech konané v objektu zaměstnavatele a dále vyšetření u poskytovatele zdravotních služeb

[112] usnesení Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 21 Cdo 1508/2007 z 6. 2. 2008. www.nsoud.cz

[113] rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 21 Cdo 2259/2011 z 20. 11. 2012. www.nsoud.cz

[114] § 273 zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů

prováděné na příkaz zaměstnavatele nebo vyšetření v souvislosti s noční prací, ošetření při první pomoci a cesta k němu a zpět.[115] Zákonodárce dále upřesňuje negativní výčet úkonů, které takové však nejsou, jako cesta do zaměstnání a zpět, stravování, vyšetření nebo ošetření u poskytovatele zdravotních služeb ani cesta k němu a zpět, pokud není konána v objektu zaměstnavatele. Dále v přímé souvislosti s plněním pracovních úkolů je školení zaměstnanců organizované zaměstnavatelem nebo odborovou organizací, popřípadě orgánem nadřízeným zaměstnavateli, kterým se sleduje zvyšování jejich odborné připravenosti.[116]

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 21 Cdo 1148/2002 z 24. 2. 2003, ve definici úkonů v přímé souvislosti s plněním pracovních úkolů dále upřesňuje: *„Protože se - jak výše uvedeno - za úkony v přímé souvislosti s plněním pracovních úkolů považují také úkony potřebné k výkonu práce a úkony během práce obvyklé (srov. § 25 odst. 3 nařízení vlády), je třeba za činnost v přímé souvislosti s plněním pracovních úkolů – vedle činnosti konané přímo na příkaz zaměstnavatele – považovat též činnost vykonávanou bez vnějšího podnětu jiných osob, pouze na základě vlastního rozhodnutí zaměstnance. Pro závěr, zda lze takto pojatou činnost zaměstnance považovat za plnění pracovních úkolů nebo činnost v přímé souvislosti s ním ve smyslu § 25 nařízení vlády, není významný motiv či pohnutka zaměstnance, tj. vzdálenější předpoklady a představy, z nichž jednající vychází, rozhodující je, jak správně podotkl odvolací soud i dovolatel, zda z hlediska věcného, místního i časového jde objektivně o činnost konanou pro zaměstnavatele.“*[117], tedy za tyto úkony je potřeba považovat také činnost vykonávanou bez vnějšího podnětu jiných osob tj. činnost vykonávanou pouze na základě vlastního rozhodnutí zaměstnance. Pro to, zda-li je možné takovou činnost zaměstnance považovat za plnění pracovních úkolů nebo činnost v přímé souvislosti s ním, není významný motiv či pohnutka zaměstnance, tzn. vzdálenější předpoklady a představy, z nichž jednající vychází, ale rozhodující je to, zda-li z hlediska věcného, místního i časového jde objektivně o činnost konanou pro zaměstnavatele.

---

[115] § 274 zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů

[116] § 274 zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů

[117] rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 21 Cdo 1148/2002 z 24. 2. 2003. www.nsoud.cz

Úkonem potřebným k výkonu práce je např. odemčení provozovny, převlékání zaměstnance v šatně před začátkem pracovní doby nebo přechod mezi šatnou zaměstnance a vlastním pracovištěm zaměstnance. Pokud při shora uvedených případech dojde k úrazu, jedná se o pracovní úraz. Obvyklým úkonem je např. návštěva WC. Dojde-li k úrazu zaměstnance při úkonech během práce obvyklých, jedná se o pracovní úraz.[118]

Pojem *„cesta do zaměstnání a zpět“* zákonodárce vymezil v ustanovení § 274a zákoníku práce jako cestu z místa zaměstnancova bydliště (ubytování) do místa vstupu do objektu zaměstnavatele nebo na jiné místo určené k plnění pracovních úkolů a zpět. Pro případ zaměstnanců v lesnictví, zemědělství a stavebnictví také cesta na určené shromaždiště a zpět. Cesta z obce bydliště zaměstnance na pracoviště nebo do místa ubytování v jiné obci, která je cílem pracovní cesty, pokud není současně obcí jeho pravidelného pracoviště, a zpět se posuzuje jako nutný úkon před počátkem práce nebo po jejím skončení.[119]

Pro nedbalostní trestné činy proti životu a zdraví z oblasti pracovních úrazů je v rámci zjišťování zavinění ve vztahu k pracovnímu úrazu nutno vycházet zejména z předpisů upravujících bezpečnost a ochranu zdraví při práci (tzv. BOZP) jak obecně, tak v konkrétním oboru, a přihlížet k tomu, zda pachatel tyto předpisy znal nebo zda je znát měl a mohl, popřípadě z jakého důvody tyto předpisy, a zda-li právě na základě jejich neznalosti není dána nedbalost pachatele, poněvadž právě neznalost předpisu, který pachatel znát měl a mohl, může takovou nedbalost zakládat.[120]

Zákony upravující bezpečnost a ochranu zdraví při práci je velké množství, zejména zákoník práce a jeho ustanovení části páté § 101 až § 108, jako další zákon č. 309/2006 Sb., kterým se upravují další požadavky bezpečnosti a ochrany zdraví při práci v pracovněprávních vztazích a o zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při činnosti nebo poskytování služeb mimo pracovněprávní vztahy, ve znění pozdějších

---

[118] ŠENK, Z. Pracovní úrazy v judikatuře. 1. vyd. Praha: ANAG, 2013. 384 s. ISBN 978-80-7263-837-6. s. 24

[119] § 274a zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů

[120] VANTUCH, P. Trestní zákoník s komentářem, 1. vyd. Olomouc: ANAG, 2011. 1367 s. ISBN 978-80-7263-677-8. s. 499

předpisů, dále zákon č. 258/2000 Sb., zákon o ochraně veřejného zdraví a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 61/1988 Sb., zákon České národní rady o hornické činnosti, výbušninách a o státní báňské správě, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 350/2011 Sb., zákon o chemických látkách a chemických směsích a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 61/1988 Sb., o hornické činnosti, výbušninách a o státní báňské správě, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 22/1997 Sb., o technických požadavcích na výrobky a o změně a doplnění některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a další.

V právní praxi v oblasti pracovních úrazů jsou nejčastěji zastoupené z nedbalostních trestných činů proti životu a zdraví, trestný čin ublížení na zdraví z nedbalosti (§ 148 trestního zákoníku), následně trestný čin těžké ublížení na zdraví z nedbalosti (§ 147 trestního zákoníku) a usmrcení z nedbalosti (§ 143 trestního zákoníku).

Níže uvádím příklady případů z praxe trestných činů proti životu a zdraví z nedbalosti vzniklých při porušení pracovních předpisů a předpisů upravujících bezpečnost a ochranu zdraví při práci se vznikem pracovního úrazu:

rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 3 Tdo 1153/2009 z 11. 4. 2009 ve věci pádu pokrývače (OSVČ) z výšky při opravě rodinného domu v rámci jeho práce pro cizí firmu na nesprávném lešení,

rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 11 Tdo 674/2006 z 29. 11. 2006 ve věci pokynu vedoucího zaměstnance k práci na nezabezpečené střeše haly zaměstnanci,

rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 7 Tdo 660/2004 z ve věci pádu nezajištěného zaměstnance ze střechy zemědělského objektu.

5.4 Další oblasti

Trestné činy proti životu a zdraví způsobené nedbalostním zaviněním v reálné právní praxi nalezneme kromě oblastí dopravních nehod, zdravotnictví či pracovních úrazů i v mnoha dalších oblastech. Konkrétně lze uvést následující příklady: oblast profesionálního sportu (motoristický sport – závod rallye a najetí závodního vozidla do diváků v souvislosti s nedostatečným zabezpečením závodní trati) či rekreačních sportovních aktivit (vážné zranění lyžaře na sjezdovce způsobená srážkou díky nebezpečné jízdě druhého lyžaře), oblast vlastníků domácích zvířat (případy pokousání psem), oblast myslivosti (případy postřelení v rámci průběhu honu), oblast problematiky držby a manipulace se střelnými zbraněmi (případy postřelení při neodborné manipulaci se zbraní), oblast neodborně provedených stavebních či instalačních prací svépomocí (případy úrazů elektrickým proudem v souvislosti s neodborně provedenou elektroinstalací vlastníkem rodinného domu), oblast zanedbání péče rodičů o děti (případ spadnutí těžkého stroje na dítě v domácí dílně), oblast šíření nakažlivých lidských nemocí z nedbalosti (případy šíření tuberkulózy, viru HIV), oblast ohrožování zdraví závadnými potravinami z nedbalosti (případy výskytu methanolu v alkoholických nápojích) a mnoho dalších. Závěrem této části je důležité uvést, že existuje velmi obsáhlá judikatura k výše uvedeným příkladům. Rozsah této práce neumožňuje detailnější rozbor pro výše uvedené příklady.

6 Srovnání se zahraniční úpravou trestního práva

Slovenská republika vznikla rozdělením České a Slovenské Federativní Republiky ke dni 1. 1 1993. Z doby společného Československého státu byla převzata úprava trestního zákona, kdy zákon z roku č.140/1961 Sb. byl s určitým množstvím novelizací účinný až do nabytí účinnosti nového trestního zákona č. 300/2005 Z.z. dne 1. 1. 2006.

Nový slovenský trestní zákon č. 300/2005 Z.z snížil věkovou hranici trestní odpovědnost u mladistvých z patnácti na čtrnáct let, což je zásadním rozdílem od české právní úpravy, ve které je použita věková hranice patnácti let.

Nový trestní zákon č. 300/2005 Z.z, rozlišuje formu zavinění na zavinění úmyslné a na zavinění nedbalostní.

V případě úpravy úmyslného zavinění je definice slovenského zákonodárce uvedená v § 15 trestního zákona č. 300/2005 Z.z., prakticky totožná s právní úpravou českého trestního zákoníku č. 40/2009 Sb.. Rozdílem mezi oběma právními úpravami je pro Slovensko absence úpravy srozumění ve smyslu ustanovení § 15 odst. 2) českého trestního zákoníku.

V případě úpravy nedbalostního zavinění je definice slovenského zákonodárce uvedená v § 16 trestního zákona, opět prakticky totožná s právní úpravou českého trestního zákoníku:

„Trestný čin je spáchaný z nedbanlivosti, ak páchateľ

a) vedel, že môže spôsobom uvedeným v tomto zákone porušiť alebo ohroziť záujem chránený týmto zákonom, ale bez primeraných dôvodov sa spoliehal, že také porušenie alebo ohrozenie nespôsobí, alebo

b) nevedel, že svojím konaním môže také porušenie alebo ohrozenie spôsobiť, hoci o tom vzhľadom na okolnosti a na svoje osobné pomery vedieť mal a mohol.“[121]

Rozdílem mezi právními úpravami je pro Slovensko absence úpravy hrubé nedbalosti ve smyslu ustanovení § 16 odst. 2) českého trestního zákoníku.

Slovenský trestní zákon rozlišuje v ustanovení § 16 nedbalostní zavinění na

[121] § 16 zákona č. 300/2005 Z.z, Slovenské republiky, ve znění pozdějších předpisů. http://www.zakonypreludi.sk/zz/2005-300

vědomé a nevědomé, stejně jako český trestní zákoník.

Slovenský trestní zákon obsahuje v ustanovení § 18 prakticky shodnou úpravu principu zavinění k okolnosti zvlášť přitěžující, jako český trestní zákoník v ustanovení § 17.

Ve zvláštní části ve věci nedbalostních trestných činů proti životu a zdraví, slovenský trestní zákon na rozdíl od českého trestního zákoníku neobsahuje zvláštní pojmenování definice trestných činů ublížení na zdraví z nedbalosti a těžké ublížení na zdraví z nedbalosti, přesto ale tyto trestné činy prakticky definuje v ustanovení § 158 a ustanovení § 157 v rámci definice trestného činu ublížení na zdraví.

Slovenský trestní zákoník obsahuje definici trestného činu poškození zdraví v ustanovení § 162, který je možno spáchat i z nedbalosti, týkající se zdravotnických pracovníků. Tento trestný čin český trestní zákoník přímo nezná.

Slovenský trestní zákoník obsahuje definici nedbalostního trestného činu ohrožování virem lidské imunodeficience v ustanovení § 166. Tento trestný čin český trestní zákoník přímo nezná.

Slovenský trestní zákoník obsahuje definici trestného činu ohrožování zdraví nepovolenými léky, léčivy a zdravotnickými pomůckami v ustanovení § 170, který je možno spáchat i z nedbalosti. Tento trestný čin český trestní zákoník přímo nezná.

Z pohledu možnosti uložení trestních sazeb lze konstatovat, že pro konkrétní skutkové podstaty jsou možné trestní sazby v obou právních úpravách velmi podobné resp. v některých případech dokonce totožné.

Jak česká, tak i slovenská právní úprava pracuje s trestněprávní odpovědností právnických osob i pro případ nedbalostních trestných činů proti životu a zdraví, kdy na Slovensku plnohodnotná právní úprava trestněprávní odpovědnost právnických osob (zákon č. 91/2016 Z.z.) nabyla účinnosti proti České republice později ke dni 1. 7. 2016.

Závěrem této části lze shrnout, že slovenská právní úprava nedbalostního zavinění a nedbalostních trestných činů proti životu a zdraví, je jako celek velmi podobná české právní úpravě a v některých částech dokonce prakticky shodná, a to i přes určité odchylky v definici jednotlivých skutkových podstat trestných činů a zakotvení definice konkrétních trestných činů v zákoně.

7 Úvahy de lege ferenda

Podle mého názoru, zejména s ohledem na zásadní změnu životního stylu a životní úrovně v současné době resp. posledních cca 15-ti letech, v kombinaci s masivním nástupem elektronizace, výpočetní techniky a komunikačních technologií a zejména s jejich plošným rozšířením v populaci a jejich snadnou dostupností, dále také s vyšší nejen duševní vyspělostí mládeže, by bylo vhodné snížení trestněprávní odpovědnosti v systému trestního práva České republiky z patnácti na čtrnáct let věku, jako tomu nastalo např. ve Slovenské republice s okamžikem nabytí účinnosti nového trestního zákona č. 300/2005 Z.z. ke dni 1. 1. 2006. Slovenskou republiku, zejména díky dlouhému období společného vývoje kultury a populace v rámci Československého státu, považuji za velmi podobné prostředí (sociologicky, právně, kulturně, nábožensky, dále obdobná životní úroveň a životní styl, tradice, zvyky ...) jako je prostředí České republiky, kdy po více než 10-ti letech účinnosti snížené věkové hranice trestněprávní odpovědnosti nejsou v souvislosti s tímto snížením existující žádné zásadní problémy, které jsou často uváděny v argumentacích odpůrců snížení věkové hranice (např. že by mohla nastat zásadním způsobem zvýšená kriminalizace mládeže, nedostatečná zejména duševní vyspělost před dosažením patnáctého roku věku apod.). Tedy existuje již dnes více než desetiletá zkušenost z obdobného prostředí, kdy odborníci a zejména zákonodárce může na základě těchto poznatků zhodnotit, zda-li je snížení věkové hranice vhodné či nikoliv. V konkrétním případě nedbalostních trestných činů proti životu a zdraví, by zřejmě takové snížení věkové hranice trestněprávní odpovědnosti mělo pro reálnou praxi dopad pro případy z ve vysoké míře výskytu zastoupené oblasti problematiky silničních dopravních nehod, kdy samozřejmě i populace věku 14-ti let je také účastníkem silničního provozu (zejména jako chodec či cyklista) a kde by pak v těchto případech mohla vzniknout trestněprávní odpovědnost v případě nedbalostního zavinění s příslušnými následky.

S nabytím účinnosti nového trestního zákoníku (zákona č. 40/2009 Sb.) ke dni 1. 1. 2010, došlo v případě trestného činu těžkého ublížení na zdraví z nedbalosti pro kvalifikované skutkové podstaty ke snížení hranice trestní sazby možného trestu odnětí svobody z šesti měsíců až pěti let na šest měsíců až čtyři roky resp. tří až deseti let na dvě až osm let, proti předchozí platné úpravě v zákoně

č. 140/1961 Sb. Předchozí platná úprava skutkové podstaty v ustanovení § 224 zákona č. 140/1961 Sb. obsahovala i způsobení následku smrti, zatímco v nové úpravě došlo k zavedení nového trestného činu usmrcení z nedbalosti v § 143 trestního zákoníku, přesto ale podle mého osobního názoru nemuselo dojít v nové právní úpravě ke snížení trestní sazby, ale mohly hranice trestní sazby - zejména horní hranice, zůstat beze změny a ponechat možnost soudu uložit zejména trest přísnější v konkrétním posuzovaném případě. Je ale otázkou zejména odborníků a právní praxe, zda-li se v dlouhodobějším časovém horizontu ukáží hranice trestní sazby vyhovující, nebo je-li vhodná jejich budoucí úprava zákonodárcem.

Obecně podle mého názoru zákonodárce přistoupil v novém trestním zákoníku k zásadnímu přepracování definic skutkových podstat trestných činů, kdy jsou zavedeny zákonodárcem určité znaky kazuistiky, které v určitých případech jsou podle mého názoru opodstatněné a správné (např. zavedení nového trestného činu usmrcení z nedbalosti § 143), ovšem v jiných případech je podle mého názoru zákonodárcem zavedena úprava až příliš kazuistická – např. v případě trestného činu podvodu (existence velkého množství trestných činů). Podle mého názoru přílišná kazuistika není v případě trestněprávní úpravy vhodná a mohla by být v budoucnu zákonodárcem upravena.

8 Závěr

Cílem této práce byl rozbor problematiky trestných činů proti životu a zdraví spáchaných nedbalostním zaviněním z pohledu právní teorie, historického vývoje jejich právní úpravy, jejich aktuální právní úpravy v systému platného trestního práva v České republice, dále podrobný rozbor trestněprávní úpravy ve vztahu k právní praxi a judikatuře nejčastěji zastoupených oblastí z hlediska výskytu těchto trestných činů, a to vše se zaměřením na hmotněprávní oblast. V neposlední řadě bylo provedeno srovnání právních úprav těchto trestných činů v České republice a ve Slovenské republice a závěrem byly uvedeny ve vztahu k tématu této práce úvahy de lege ferenda.

V této práci byl proveden detailní rozbor skutkových podstat trestných činů proti životu a zdraví spáchaných nedbalostním zaviněním definovaných v aktuální právní úpravě, s návazností na v právní praxi nejčastěji zastoupené oblasti s výskytem těchto trestných činů jako jsou oblasti dopravních nehod, zdravotnických služeb a pracovních úrazů.

Důležitou změnou v trestním zákoníku č. 40/2009 Sb. vůči předchozí právní úpravě v zákoně č. 140/1961 Sb., je pro předmětnou oblast nedbalostních trestných činů proti životu a zdraví, zavedení resp. vyčlenění trestného činu usmrcení z nedbalosti jako samostatného trestného činu a dále některých dalších trestných činů.

Trestné činy proti životu a zdraví způsobené nedbalostním zaviněním jsou velmi četnými případy v praxi trestního práva. Problematika při řešení konkrétních případů je kromě typických či jednoznačných situací, často velmi komplexní a obsáhlá či odborně zaměřená, a tedy v těchto případech jsou velmi důležité jak znalecké posudky znalců příslušných oborů ve smyslu zákona č. 36/1967 Sb., o znalcích a tlumočnících, ve znění pozdějších předpisů, pro objasnění konkrétní situace, tak i pro právní praxi je velmi důležitá zejména existující judikatura mj. i pro výklad obecných pojmů definovaných a zároveň nijak konkrétněji popsaných resp. vysvětlených přímo zákonodárcem.

Ze srovnání aktuálně platných právních úprav předmětné oblasti nedbalostních trestných činů proti životu a zdraví mezi platnou úpravou v České republice a úpravou ve Slovenské republice vyplývá, že obě úpravy jsou si velmi

podobné a v některých oblastech prakticky identické. Jako zásadní rozdíl obou právních úprav je rozdílná věková hranice trestněprávní odpovědnosti, kde v české úpravě je stále použita věková hranice patnácti let, zatímco ve slovenské úpravě byla tato věková hranice snížena na čtrnáct let s nabytím účinnosti nového trestního zákona od 1. 1. 2006.

Důležitým prvkem současné trestněprávní úpravy je existence trestněprávní odpovědnosti právnických osob, kdy trestných činů proti životu a zdraví spáchaných nedbalostním zaviněním se mohou dopustit kromě fyzických také právnické osoby. V právní praxi zatím nejsou případy spáchání nedbalostních trestných činů proti životu a zdraví právnickými osobami četné a pro tuto oblast zatím neexistuje ustálená judikatura, a to zejména s ohledem na skutečnost, kdy právní úprava trestněprávní odpovědnosti právnických osob byla zákonodárcem významným způsobem změněna teprve nedávno s účinností ke dni 1. 12. 2016 (zejména zásadní změna definice množiny možných trestných činů z pozitivního na negativní vymezení). V tento okamžik je otázkou další budoucnosti, jakým způsobem se bude v této oblasti právní praxe vyvíjet.

9 Summary

An analysis of the issues of crimes against life and health caused by negligence from the point of view of legal theory, the historical development of their legal regulation, their current legal regulation in the system of valid criminal law in the Czech Republic, a detailed analysis of criminal law in relation to legal practice and the case-law of the most frequently represented areas in terms of the occurrence of these crimes, all with a focus on the material-legal area, was written in this work. Last but not least, a comparison of the legal regulations of these crimes existing in systems of criminal law of the Czech Republic and the Slovak Republic, and thoughts de lege ferenda in relation to the topic of this thesis, were made there.

Crimes against life and health caused by negligence are very common cases in the practice of criminal law. The problems in dealing with particular cases are, in addition to typical or unambiguous situations, often very complex and extensive or specialized. There is very important both expert opinions of experts of the respective areas within the meaning of Act No. 36/1967 Coll., in order to clarify the particular situation, as well as for the legal practice the existing jurisprudence, especially for the interpretation of the general concepts defined as well as not more specifically described or explained directly by the legislator, in these cases.

A detailed analysis of the facts of the crimes against life and health caused by the negligence defined in the current legal regulation has been carried out in this thesis, including the legal practice of the most frequently represented areas with the occurrence of these crimes, such as traffic accidents, health services and occupational accidents.

This work mentioned the existence of criminal liability of legal entities, whereby crimes against life and health caused by negligence can be caused by legal entities, as an addition to cases of physical persons. Cases of negligent crimes against the life and health of legal entities are not so often in legal practice. There was done key amend a law by the legislator not so far, taking effect from 1st December 2016, and at this moment it is the question how the legal practice will happen in future there.

Seznam použitých zdrojů

Knižní publikace:

JELÍNEK, J. Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část. 6. akt. a dopl. vyd. Praha: Leges, 2017. 904 s. ISBN 978-80-7502-236-3.

SOLNAŘ V., FENYK J., CÍSAŘOVÁ D., VANDUCHOVÁ M. Systém českého trestního práva. 1. vyd. Praha, 2009, 283 s. ISBN 978-80-254-4033-9.

NOVOTNÝ, F.; SOUČEK, J. Trestní právo hmotné. 3. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2010. 393 s. ISBN 978-80-7380-291-2.

NOVOTNÝ, O., VANDUCHOVÁ, M., ŠÁMAL, P. a kol. Trestní právo hmotné. Obecná část. 6. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2010, 584 s. ISBN 978-80-7357-509-01.

VANTUCH, P. Trestní zákoník s komentářem, 1. vyd. Olomouc: ANAG, 2011. 1367 s. ISBN 978-80-7263-677-8.

ŠÁMAL, Pavel. Trestní zákoník: komentář. 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012. 3632 s. ISBN: 978-80-7400-428-5.

CHMELÍK, J. a kol. Dopravní nehody. 1. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. 540 s. ISBN 978-80-7380-211-0.

KOPECKÝ, Z. Občan a dopravní nehoda. 1. vyd. Praha: Prospektrum, 1998. 198 s. ISBN 80-7175-068-9.

PORADA, V. a kol. Silniční dopravní nehoda v teorii a praxi. Praha: Linde Praha, 2000. s. 378. ISBN 80-7201-212-6.

HIRT, M. a kol. Dopravní nehody v soudním lékařství a soudním inženýrství. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2012. 160 s. ISBN 978-80-247-4308-0.

STOLÍNOVÁ J., MACH J.: Právní odpovědnost v medicíně. 2. vyd. Praha: Galén, 2010. 313 s. ISBN 978-80-726-2686-1.

ŠUSTEK, P., HOLČAPEK, T. a kol.: Zdravotnické právo. Praha: Wolters Kluwer, 2017. 852 s. ISBN 978-80-7552-321-1.

PTÁČEK, R.; BARTŮNĚK, P.; MACH, J. Lege artis v medicíně. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2013. 232 s. ISBN 978-80-247-5126-9.

SVEJKOVSKÝ J., VOJTEK, P., ARNOŠTOVÁ, L. a kol.: Zdravotnictví a právo. 1. vyd.. Praha: C.H. BECK, 2016. 488 s. ISBN 978-80-7400-619-7.

CÍSAŘOVÁ D., SOVOVÁ O. a kol.: Trestní právo a zdravotnictví, druhé upr. a rozšíř. vyd. Praha: Orac, 2004. 183 s. ISBN 80-86199-75-4.

ŠENK, Z. Pracovní úrazy v judikatuře. 1. vyd. Praha: ANAG, 2013. 384 s. ISBN 978-80-7263-837-6.

MIŘIČKA, A. O formách trestné viny a jich úpravě zákonné. Praha: Česká akademie císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění, 1902.

Právní předpisy:

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Nařízení vlády č. 453/2009 Sb., kterým se pro účely trestního zákoníku stanoví, co se považuje za nakažlivé lidské nemoci, nakažlivé nemoci zvířat, nakažlivé nemoci rostlin a škůdce užitkových rostlin.

Zákon č. 13/1997 Sb., o pozemních komunikacích, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 361/2000 Sb., o provozu na pozemních komunikacích, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 56/2001 Sb., o podmínkách provozu vozidel na pozemních komunikacích, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 111/1994 Sb., o silniční dopravě, ve znění pozdějších předpisů: upravuje podmínky provozování silniční dopravy silničními motorovými vozidly.

Zákon č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 373/2011 Sb., o specifických zdravotních službách, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 374/2011 Sb., o zdravotnické záchranné službě, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 220/1991 Sb., o České lékařské komoře, České stomatologické komoře a České lékárnické komoře, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Úmluva na ochranu lidských práv a důstojnosti lidské bytosti v souvislosti s aplikací biologie a medicíny, č. 96/2001 Sb. m. s.

Zákon č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 309/2006 Sb., kterým se upravují další požadavky bezpečnosti a ochrany zdraví při práci v pracovněprávních vztazích a o zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při činnosti nebo poskytování služeb mimo pracovněprávní vztahy, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 258/2000 Sb., zákon o ochraně veřejného zdraví a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 61/1988 Sb., zákon České národní rady o hornické činnosti, výbušninách a o státní báňské správě, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 350/2011 Sb., zákon o chemických látkách a chemických směsích a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 61/1988 Sb., o hornické činnosti, výbušninách a o státní báňské správě, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 22/1997 Sb., o technických požadavcích na výrobky a o změně a doplnění některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 36/1967 Sb., o znalcích a tlumočnících, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 218/2003 Sb., zákon o soudnictví ve věcech mládeže, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 86/1950 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů. Dostupné ze zdroje aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/ViewFile.aspx?type=c&id=520.

Zákon č. 117/1852 ř.z., o zločinech, přečinech a přestupcích, z 27. 5. 1852.

Zákon č. 300/2005 Z.z, Slovenské republiky, trestný zákon, ve znění pozdějších

předpisů.

Zákon č. 91/2016 Z.z. Slovenské republiky, o trestnej zodpovednosti právnických osôb a o zmene a doplnení niektorých zákonov, ve znění pozdějších předpisů.

Judikatura:

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky z 5. 5. 2010, sp. zn. 4 Tdo 376/2010. Dostupné ze zdroje www.nsoud.cz.

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky z 5. 5. 2010, sp. zn. 4 Tdo 376/2010. Dostupné ze zdroje www.nsoud.cz.

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky z 18. 8. 2011, sp. zn. 6 Tdo 523/2011. Dostupné ze zdroje www.nsoud.cz.

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky z 16. 5. 2007, sp. zn. 3 Tdo 503/2007. Dostupné ze zdroje www.nsoud.cz.

Stanovisko Nejvyššího soudu ČSSR z 31. 10. 1985, sp. zn. Tpjf 24/1985. Dostupné ze zdroje www.judikaty.info/cz/nejvyssi-soud-ceske-republiky/sbirka-rozhodnuti-nejvyssiho-soudu/.

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky z 16. 5. 2007 sp. zn. 3 Tdo 1190/2015. Dostupné ze zdroje www.nsoud.cz.

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky z 4. 5. 2005 sp. zn. 8 Tdo 556/2005. Dostupné ze zdroje www.nsoud.cz.

Nález Ústavního soudu České republiky z 19. 7. 2016 sp. zn. IV. ÚS 3159/15. Dostupné ze zdroje www.usoud.cz.

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 6 Tdo 143/2011 z 29. 3. 2011. Dostupné ze zdroje www.nsoud.cz.

Rozsudek Okresního soudu Nový Jičín z 28. 8. 1997 sp. zn. 2 T 71/97. Dostupné ze zdroje codexisuno.cz/59x#!20.

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 3 Tz 139/2000 z 29. 6. 2000. Dostupné ze zdroje www.nsoud.cz.

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 4 Tz 295/2000 z 9. 1. 2001. Dostupné ze zdroje www.nsoud.cz.

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 5 Tz 286/2000 z 17. 1. 2001. Dostupné ze zdroje www.nsoud.cz.

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 11 Tz 128/2001 z 10. 8. 2001. Dostupné ze zdroje www.nsoud.cz.

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 7 Tdo 219/2005 z 22. 3. 2005. Dostupné ze zdroje www.nsoud.cz.

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 8 Tdo 1421/2008 z 10. 12. 2008. Dostupné ze zdroje www.nsoud.cz.

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 21 Cdo 1235/2011 z 5. 10. 2011. Dostupné ze zdroje www.nsoud.cz.

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 21 Cdo 1508/2007 z 6. 2. 2008. Dostupné ze zdroje www.nsoud.cz.

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 21 Cdo 2259/2011 z 20. 11. 2012. Dostupné ze zdroje www.nsoud.cz.

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 21 Cdo 1148/2002 z 24.2.2003. Dostupné ze zdroje www.nsoud.cz.